

1. KDO JE TO OBČAN EU A KDO JE TO RODINNÝ PŘÍSLUŠNÍK OBČANA EU

Cizinecké právo České republiky rozlišuje od 1.května 2005 (vstup ČR do Evropské unie) dvě základní kategorie cizinců:

- občané EU a rodinní příslušníci občanů EU na straně jedné a
- občané třetích zemí na straně druhé.

Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci požívají podstatně lepšího zacházení než občané třetích států. Toto lepší zacházení se týká mnoha oblastí práva a též práva cizineckého, tedy práva vstupu a pobytu na území České republiky a na území Evropské unie (popř. na území Schengenského prostoru).

1.1 Kdo je to občan Evropské unie

Občan Evropské unie je osoba, která má státní občanství členského státu EU. Občan EU může mít občanství jednoho nebo i více států EU. Na občanství EU nemá vliv skutečnost, zda má držitel občanství EU vedle tohoto svého občanství ještě občanství jiného nečlenského státu EU (tedy např. Ir, který by vedle svého irského občanství měl ještě občanství USA, je občanem EU bez ohledu na skutečnost, že třeba žije převážně v USA).

Jedná se tedy např. o občana Slovenska, o občana Velké Británie, o občana Bulharska či občana jižního Kypru.

Stejná práva se vztahují i na občany Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska (§ 1 odst. 3).

Občanem EU ve smyslu českého zákona o pobytu cizinců není občan České republiky; ten totiž vůbec není cizincem. Naproti tomu, co se týče rodinných příslušníků občana ČR, tak tito jsou rodinnými příslušníky občana EU (viz 1.2.3).

1.2 Kdo je to rodinný příslušník občana EU

Rodinní příslušníci občana EU jsou ti cizinci, kteří jsou ve vztahu k občanovi EU v zákonem stanoveném rodinném či obdobném poměru (§ 15a).

1.2.1

§ 15a definuje rodinného příslušníka jako cizince, který je vůči občanovi EU:

- *manžel nebo registrovaný partner,*
- *rodič, jde-li o občana Evropské unie mladšího 21 let, kterého vyživuje a se kterým žije ve společné domácnosti,*
- *dítě mladší 21 let nebo takové dítě manžela občana Evropské unie,*
- *nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii nebo takový příbuzný manžela občana Evropské unie,*
- *osobou – cizincem, který hodnověrným způsobem doloží, že je příbuzným občana Evropské unie neuvedeným v odstavci 1, pokud*
 - 1. ve státě, jehož je občanem, nebo ve státě, ve kterém měl povolen trvalý či dlouhodobý pobyt, žil s občanem Evropské unie ve společné domácnosti,*
 - 2. je občanem Evropské unie vyživovaný, nebo*
 - 3. se o sebe z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nedokáže sám postarat bez osobní péče občana Evropské unie, anebo*
- *osobou – cizincem, který hodnověrným způsobem doloží, že má s občanem Evropské unie trvalý vztah obdobný vztahu rodinnému a žije s ním vespolečné domácnosti.*

Je-li občanem EU student, platí za jeho rodinné příslušníky pouze jeho
- manžel či registrovaný partner a
- nezaopatřené dítě

Za nezaopatřenou osobu se považuje *občanem Evropské unie nebo jeho manželem vyživovaný cizinec, který*

- a) *se soustavně připravuje na budoucí povolání,*
- b) *se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo*
- c) *z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopen vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.*

1.2.2

Je nutné si uvědomit, že rodinní příslušníci občana EU jsou především cizinci ze třetích zemí, tedy např. občané Ruska, Chorvatska či Spojených států amerických, anebo osoby bez státní příslušnosti. Tito mají ovšem výše uvedené rodinné nebo kvazi-rodinné vazby k občanům EU; např. ruská manželka občana Německa.

Skrze tuto svou rodinnou vazbu se tedy tito cizinci ze třetích zemí dostávají do jiné – lepší – právní škatulky, totiž do právního režimu občanů Evropské unie.

Rodinný příslušník občana EU může být sám také občan EU (např. slovenská manželka Rakušana), je ostatně jasné, že většina rodinných příslušníků občanů EU je sama občany EU. V těchto případech ale bude pro cizinecké právo podstatnější fakt, že tyto osoby jsou samy občany EU a ustanovení týkající se rodinných příslušníků se proto nepoužijí, přičemž existují určité výjimky (viz 3.2.4, 3.2.5)

1.2.3

Rodinným příslušníkem občana EU je i rodinný příslušník občana České republiky (§ 15a/5), alespoň pro účely cizineckého zákona toto platí (pro ostatní zákony ovšem již nikoli nutně – viz např. zákon o zaměstnanosti). Půjde např. o vietnamského manžela české státní občanky a jeho děti z prvního manželství a jeho staré rodiče.

Tato skupina osob má odlišná dílčí práva od ostatních rodinných příslušníků občanů EU, neboť rodinní příslušníci českých občanů získávají rychleji trvalý pobyt (viz 3.4.1).

Na druhou stranu se na ně nevztahuje Evropská směrnice, neboť evropské právo upravuje primárně práva občanů ostatních členských států EU na území ČR, tedy např. Němců či Slováků pracujících či žijících v ČR. Práva vlastních občanů, včetně práva rodinných příslušníků vlastních občanů ponechává Evropská unie až na výjimky v kompetenci členských států. Česká republika ovšem vztáhla úpravu občanů EU i na své vlastní občany, což je ostatně jediná možnost jak předejít diskriminaci vlastních občanů ve vztahu k občanům jiných členských států EU (tedy aby např. Slováci a jejich rodiny neměly více práv než čeští občané a jejich rodiny).

1.2.4 (180f)

Manželství je v cizineckém zákoně postaveno naroveň registrované partnerství dle zákona o registrovaném partnerství (č. 115/2006 Sb.). Tak to stanoví § 180f:

(1) Pokud je v tomto zákoně uveden pojem „manžel“, „manželství“ nebo „dítě manžela“, rozumí se tím i partner, partnerství, dítě jednoho z partnerů nebo dítě svěřené do péče partnera.

(2) Za partnera se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která prokáže, že vstoupila do úředně potvrzeného trvalého společenství dvou osob stejného pohlaví.

(3) Partnerstvím se pro účely tohoto zákona rozumí úředně potvrzené trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví podle odstavce 2.

Český cizinecký zákon se ale neomezuje jen na české registrované partnerství, nýbrž uznává za partnerství každé „úředně potvrzené trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví“. Toto je nutno interpretovat tak, že třeba i např. svazek dvou mužů uzavřený dle francouzského práva bude postaven naroveň manželství.

Pokud je v některé zemi umožněno i osobám stejného pohlaví uzavírat manželství, mělo by to být uznáno jako manželství i ve smyslu českého cizineckého zákona.

Právní instituty dle cizích právních řádů, které zakládají určité úředně potvrzené svazky dvou osob, ale které nezakládají trvalé společenství, sice nemusí být uznány za partnerství, ale předložení příslušné listiny může být důkazem o tom, že spolu ti dva lidé žijí ve společné domácnosti (viz 1.2.9)

1.2.5

Do konce roku 2007 platil rodič občana EU bez dalšího jako jeho rodinný příslušník. Poslední novena přidala dvě dodatečné podmínky:

- cizinec musí své dítě - občana EU vyživovat – tedy zřejmě stačí plnit vyživovací povinnost a
- cizinec musí se svým dítětem žít ve společné domácnosti.

Podmínka společné domácnosti zřejmě nebude splněna, pokud je dítě v péči druhého rodiče a s cizincem se vídá jen o víkendech, tato podmínka ale může být splněna i tehdy, když cizinec přechodně pobývá v cizině, zatímco dítě je s druhým rodičem v České republice. Pokud je dítě ve střídané péči obou rodičů, podmínka by být splněna měla.

Obě tyto zpřísnující podmínky byly zavedeny pravděpodobně za účelem předcházení tzv. fingovaným otcovstvím.

1.2.6

Nezaopatřenost je upravena obdobně jako v § 11 až 16 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který ovšem upravuje jen nezaopatřenost dětí do věku 26 let, zatímco nezaopatřenost cizince se vztahuje i na osoby starší, např. staré osoby, které už nemohou pracovat.

Poslední novelou byla doplněna podmínka, že musí jít o cizince, který je občanem EU vyživovaný. Tato podmínka bude právě ve vztahu ke starším osobám (např. starým rodičům) činit potíže. Není jasné, o jakou míru vyživování se má jednat, zda-li vyživovaná osoba může mít i vlastní příjmy či ne.

Domnívám se, že splnění podmínky by mělo stačit prokázat, že občan EU přispívá svému rodinnému příslušníkovi na živobytí, tedy že např. důchod mu nestačí na pokrytí všech potřeb a že pravidelně dostává od občana EU dodatečné prostředky.

Taková skutečnost ovšem bude obtížně prokazatelná listinnými doklady.

1.2.7

Jiní příbuzní občana EU jsou uvedeni v ustanovení § 15a/4. Zde se již musí jednat o příbuzné přímo občana EU, nestačí tedy příbuzenství s manželem občana EU.

1.2.8

Osoby, které v minulosti žily ve společné domácnosti

Jde jednak o osoby, které žily s občanem EU svého původu ve společné domácnosti.

Z jazykového výkladu nutno dovodit, že toto ustanovení splňují např. všichni sourozenci a další členové širší rodiny, kteří s osobou, která později získala občanství Evropské unie, žily v

době jejího dětství společně. Je tedy možné, že pokud určitý cizinec získá občanství některého státu EU, bude moci přivést do České republiky poměrně mnoho osob – rodiče, sourozence a snad i další osoby (členy širší rodiny, personál domácnosti atd.). Podle tohoto ustanovení bude přistěhovalcvi podstatně snazší než podle ustanovení o nezaopatřených předcích, u nichž bude třeba prokazovat jejich zdravotní stav a vyživovanost.

Je samozřejmě možné, že cizinecká policie se bude snažit interpretovat toto ustanovení jinak.

1.2.9

Společná domácnost

Žití ve společné domácnosti zákon nedefinuje, ovšem mělo by to být chápáno dle § 115 občanského zákoníku, jako „*žít spolu trvale a společně uhrazovat náklady na své životní potřeby*“. Rozhodně nejde pouze o soužití tělesné.

Trvalost soužití se nemusí zakládat jen na tom, že dotyční lidé spolu již dlouho žili v minulosti, nýbrž lze ji dovodit i z úmyslu těchto lidí do budoucna.

Prokázat toto soužití by mělo být možné všemi dostupnými důkazními prostředky (svědecké výpovědi žadatelů, sousedů, dalších osob). V praxi je obtížné sehnat na prokázání existence společné domácnosti listinné důkazy. Policie ovšem v praxi vyžaduje právě listinné důkazy. Často se proto předkládalo čestné prohlášení, které všichni dotyční podepsali a v němž čestně prohlašují, že spolu žijí ve společné domácnosti a že jsou ochotni tuto skutečnost dosvědčit i při případném výslechu na policii. Jindy lidé předkládali např. potvrzení o tom, že cizinec je u domovní správy hlášen jako spolubydlící osoba. Vyskytly se i případy, kdy lidé předložili potvrzení o tom, že vyjednávají uzavření sňatku či registrovaného partnerství na matričním úřadě, čímž potvrdili svůj blízký vztah a úmysl spolu žít i do budoucna. Absence listinných důkazů bude ovšem vždy problémem. Na druhou stranu policie nakonec žádosti často vyhoví, neboť zdůvodňování, že žadatelé ve společné domácnosti nežijí, by bylo pro policii velmi obtížné.

Pod společnou domácnost spadají i vztahy jako druh - družka, ale i děti, které nejsou osvojeny, vnuci, sourozenci a další příbuzní žijící pohromadě apod.

1.2.10

Trvalý vztah obdobný vztahu rodinnému

Zákon nově požaduje, aby cizinec nejen žil s občanem EU ve společné domácnosti, nýbrž aby též měli „trvalý vztah obdobný vztahu rodinnému“. Interpretaci tohoto nového ustanovení ze strany policie nelze zatím odhadnout.

1.2.11

V praxi se někdy stává, že cizinecká policie vyžaduje k přiznání statutu rodinného příslušníka další skutečnosti v zákoně neuvedené. Toto je ovšem v jasném rozporu se zákonem.

Ze zákona např. nelze dovodit, že by nezaopatřená vnučka české občanky mohla získat trvalý pobyt jen tehdy, pokud je své české babičce svěřena do výchovy soudem. Vnučka je přímou příbuznou v sestupné linii a zákon žádné další podmínky nestanoví, tím pádem je nelze vyžadovat.

1.2.12

Nejasnosti ohledně institutu rodinného příslušníka občana EU

Zákon ani směrnice nejsou jasné v tom, zda-li je pro statut rodinného příslušníka nutnou podmínkou skutečnost, že rodinní příslušníci žijí společně s občanem EU; jedná se samozřejmě o případy, kdy soužití není obsaženo přímo v definici, tedy např. o manžele, děti či rodiče. Otázkou tedy je, zda-li by měl nárok na udělení pobytu např. turecký manžel Němky žijící v ČR, přičemž manželé spolu nežijí, ale nejsou ani rozvedeni? Anebo zda-li by měl nárok na udělení pobytu 18letý syn thajské manželky českého občana z jejího prvního manželství, přičemž tento mladý muž by se chtěl pouze přestěhovat do ČR, nikoli ale žít společně se svou matkou a jejím novým českým mužem.

Zákon podmínku společného soužití rodiny výslovně nestanoví, ani již nehovoří o sloučení rodiny. A vzhledem k tomu, že umožňuje i sloučení s nezaopatřenými či vyživovanými předky a tito předkové pak často nebydlí se svými potomky přímo ve společné domácnosti, lze dovodit, že společná domácnost rodinných příslušníků s občanem EU není nutnou podmínkou získání pobytu. Určitý vztah by nicméně mohlo být možné vyžadovat, neboť smyslem všech těchto ustanovení je respekt ke skutečnému rodinnému životu a ne jen k rodinně - právnímu statutu.

V praxi se ale tyto otázky zatím neřeší a policie postupuje především podle předložených listinných dokladů, tedy např. dle oddacího či rodného listu a další nezkoumá.

Zákon rovněž neřeší otázku, zda může být cizinci odejmuto např. povolení k pobytu, které získal z titulu, že byl rodinným příslušníkem občana EU a jím následně být přestal, např. nemocný cizinec, který byl osobou závislou na péči občana EU (a proto získal přechodný pobyt), a který se pak uzdravil, anebo rozvedená manželka občana EU, která si po rozvodu udržela právo pobytu (viz 6.4.2). Zákon i směrnice naznačují, že na tyto cizince se již napořád budou vztahovat právní předpisy platné pro rodinné příslušníky občanů EU a že tedy již nebudou „přeřazeni“ zpět do kategorie cizinců ze třetích zemí.

1.2.13

Osoby, které nespádají do definice rodinného příslušníka, ač by tam spadat měly

Osoby, které do definice rodinného příslušníka z nějakého důvodu nespádají, ač by tam patřit měly, jsou českým právem řazeny do kategorie občanů třetích států a v tomto rámci se musí pohybovat. Skutečnost, že mají rodinný vztah k určitému občanu EU musí uplatnit např. jako důvod humanitární anebo jako důvod hodný zvláštního zřetele.

2. VSTUP NA ÚZEMÍ ČR

2.1 Vstup na území České republiky obecně

Na území České republiky má principiálně právo vstoupit ten, kdo zde může legálně pobývat, tedy např. ten, kdo má vízum anebo kdo je oprávněn k pobytu bez víza, např. též občan EU.

Zákon ovšem umožňuje, aby i tomu cizinci, který má v ČR právo pobývat, byl za určitých okolností vstup do ČR odepřen. Odepření vstupu viz 5.4.

Po vstupu České republiky do Schengenského prostoru nebudou nicméně prováděny systematické hraniční kontroly. Tím pádem se možnost odepření vstupu omezí na jednání policie na mezinárodních letištích.

Právní úprava vstupu na území České republiky se již de facto neřídí českým zákonem o pobytu cizinců, nýbrž řídí se předpisy evropského práva: tzv. Schengenským hraničním kodexem, Evropskou směrnicí o volném pohybu občanů EU a do určité míry též Schengenskou implementační úmlouvou. (<http://www.mvcr.cz/azyl/schengen.html#predpisy>).

INFORMAČNÍ LETÁČKY MINISTERSTVA VNITRA O SCHENGENU zde <http://www.mvcr.cz/azyl/schengen.html#informacni>

2.2 Vstup občana EU na území ČR

2.2.1

Občan EU smí vstoupit na území ČR bez jakéhokoli dalšího povolení, neboť uvnitř EU neexistuje žádná vízová povinnost.

Výjimkou je, bylo-li občanovi EU uděleno soudní nebo správní vyhoštění; v takovém případě na území ČR vstoupit nesmí, a to ani v případě, že se hraniční kontroly neprovádí – vstoupí-li na území ČR, dopustí se trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí (viz 6.3).

Občan EU může státní hranice České republiky překročit na jakémkoli místě, tedy i mimo hraniční přechody.

Pokud občan EU přiletí na mezinárodní letiště (tedy ze států mimo Schengenský prostor), je podroben tzv. minimální kontrole spočívající v ověření totožnosti a kontroly cestovního dokladu, zda-li není padělán či odcizen (za tímto účelem mohou i policisté nahlížet do příslušných databází odcizených či ztracených cestovních dokladů) – viz čl. 7 Schengenského hraničního kodexu.

Státy nesmí provádět systematické kontroly toho, zda občané EU nepředstavují nebezpečí pro veřejný pořádek – do příslušných policejních databází tedy nesmí nahlížet soustavně, nýbrž jen z určitého zvláštního podnětu.

2.2.2

Občan EU je povinen mít sebou průkaz totožnosti, tedy cestovní pas anebo jiný průkaz totožnosti (ID card), např. obdobu občanského průkazu. Toto vyplývá z čl. 5 Evropské směrnice. Český zákon v § 5/5 jasně preferuje (při eventuální hraniční kontrole) cestovní pas, ovšem stanoví, že pokud občan EU „nemá cestovní doklad a nemůže si jej obstarat“, může předložit i jiný doklad, jímž prokáže svou totožnost a státní příslušnost, což pak ovšem může být třeba i řidičský průkaz.

2.2.3

Vstup na území ČR musí být občanovi EU odepřen z následujících důvodů (§ 9/3 - viz 5.4):

- nemá –li platný cestovní doklad a nesplňuje-li podmínky podle § 5 odst. 5,
- předloží-li padělaný nebo pozměněný cestovní doklad nebo povolení k pobytu,
- je-li důvodné podezření, že trpí závažnou nemocí,
- je-li důvodné nebezpečí, že by při svém pobytu na území mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek, nebo
- je-li zařazen do evidence nežádoucích osob a příslušný orgán, který uplatnil podnět na zařazení občana Evropské unie do této evidence (§ 154 odst. 2) potvrdí, že trvá důvodné nebezpečí, že by mohl při svém pobytu na území ohrozit bezpečnost státu nebo narušit veřejný pořádek.

Pokud policie občanovi EU odepře vstup, vydá o tomto rozhodnutí dle správního řádu, tedy písemně a zdůvodněně. Proti tomuto rozhodnutí se lze odvolat standardním způsobem (orgán, ke kterému je třeba odvolání doručit, bude uveden na písemném vyhotovení rozhodnutí). Odvolání ovšem nemá dle § 169/4 odkladný účinek.

Je otázkou, jaké účinky by mělo samotné rozhodnutí o odepření vstupu do budoucna. Z rozhodnutí o odepření vstupu totiž nevyplývá zákaz vstupu do budoucna, občan EU se teoreticky může o vstup pokusit ihned znovu. Odepření vstupu tedy bude mít význam patrně jen na mezinárodním letišti a v situaci, kdy občan EU bude muset z letiště odletět zase pryč. V ostatních případech zřejmě bude muset cizinecká policie udělit dotyčnému občanu EU správní vyhoštění, čímž mu tak zakáže vstup i do budoucna.

2.3.3 Vstup rodinného příslušníka občana EU

2.3.1

Pohyb rodinných příslušníků uvnitř Schengenu

Pokud je rodinný příslušník občana EU držitelem příslušného průkazu (vydaného Českou republikou nebo jiným státem EU), vztahuje se i na něj principiálně právo volného pohybu po Schengenu a zachází se s ním principiálně stejně jako s občany EU – viz 2.2.

2.3.2

Pokud rodinný příslušník občana EU není držitelem příslušného průkazu, nesmí na české území vstoupit, aniž by získal vstupní nebo průjezdní vízum (viz § 18/e).

Sporné může být, o jak staré vízum se může jednat, zda-li stačí, bylo-li cizinci vystaveno vízum např. francouzské. Stejně tak není zcela jasné, zda-li je rodinný příslušník oprávněn vstoupit na české území, pokud je již na území Schengenu a na hraničních přechodech již nenajde policii, kterou by mohl požádat o vydání víza – z opatrnosti toto doporučit nelze. Pokud rodinný příslušník ovšem ještě podal žádost o vydání povolení k přechodnému pobytu, nebude po sporně-legálním vstupu na české území jeho pobyt nelegálním.

2.3.3

Příjezd rodinného příslušníka do Schengenu

Rodinní příslušníci občanů EU musí při vstupu do ČR předložit kromě pasu nebo průkazu totožnosti (podmínky jsou zde stejné jako u občanů EU) ještě vízum nebo jiné povolení k pobytu, pokud se na ně vztahuje vízová povinnost. To se týká občanů většiny států světa s výjimkou např. USA – viz <http://www.mvcr.cz/azyl/migrace/legislativa/bezviza.pdf>

Rodinní příslušníci tedy potřebují alespoň přinejmenším vstupní vízum, tedy např. vízum k pobytu do 90 dnů anebo vízum tranzitní. O toto vízum si musí požádat na zastupitelském úřadě ČR v zahraničí anebo mohou rovněž žádat až na hraničním přechodu, pokud se ovšem až sem bez víza dostanou; musí je totiž pustit do letadla, což se zřejmě letecké společnosti mohou zdráhat. Při žádosti o vízum jsou osvobozeni od správního poplatku a zastupitelský úřad musí toto vízum vyřídit do 14 dnů (§ 170/3). Aby s nimi bylo zacházeno takto, budou muset rodinní příslušníci občanů EU prokázat skutečnost, že jsou rodinnými příslušníky.

Na udělení tohoto víza není právní nárok, ačkoli směrnice přikazuje členským státům usnadňovat získávání těchto víz. Právě získání víz je pro mnoho rodinných příslušníků občanů EU základním problémem, získání víza totiž nelze obejít a nelze se proti rozhodnutí zastupitelského úřadu o nevydání víza nikterak bránit – šlo by snad pouze podat ústavní stížnost.

2.3.4

Jak dostat rodinného příslušníka do Schengenu

V zásadě existují 2 možnosti, jak dostat „svého“ rodinného příslušníka do Schengenu:

- získat nejprve vízum, pak přijede do ČR a zde požádá o povolení k pobytu
- nejprve se požádá v zastoupení o povolení k pobytu na území ČR cizinecké policii a pak na základě výsledku tohoto řízení získá vízum anebo rovnou příslušný průkaz.

2.3.5

Jak dostat rodinného příslušníka do Schengenu

Standardní cesta je následující:

- 1) občan EU vystaví svému rodinnému příslušníkovi pozvání.
- 2) rodinný příslušník požádá na zastupitelském úřadě o vízum
- 3) rodinný příslušník vízum dostane
- 4) rodinný příslušník dojedie do ČR a zde do 3 měsíců požádá o povolení k přechodnému pobytu (popř. o povolení k trvalému pobytu)

2.3.6

Pozvání

Pozvání je z právního hlediska závazek hostitele (= tzv. zvoucí osoby) uhradit za cizince tyto náklady: (§ 15)

- a) spojené s obživou cizince po dobu pobytu na území až do vycestování z území,
- b) spojené s ubytováním cizince po dobu pobytu na území až do vycestování z území,
- c) spojené s poskytnutím zdravotní péče po dobu pobytu na území až do vycestování z území, případně též s převozem nemocného nebo ostatků zemřelého,
- d) spojené s pobytém zajištěného cizince na území a jeho vycestováním z území.

Závazek vyplývající z pozvání se sice v praxi příliš nevymáhá, ovšem vymáhat se může a tedy je si třeba rozhodně důkladně zvážit, zda cizinec, kterého chci pozvat, mi nezpůsobí škodu. Již ověřené pozvání lze zrušit, tedy od svého závazku odstoupit, a to do doby, než pozvaný cizinec vstoupí na české území. Odstoupení od závazku je třeba oznámit policii, a to neprodleně.

Pozvání lze uskutečnit vyplněním formuláře a osvědčením o tom, že hostitel má dostatek finanční hotovosti na úhradu nákladů spojených s pobytem cizince.

Formulář viz <http://www.mvcr.cz/rady/cizinci/dotazy.html#4>

Zákon o formuláři stanoví následující: (§ 180/2)

Pozvání se podává na úředním tiskopise. Zvoucí fyzická osoba v pozvání uvede své jméno, příjmení, rodné číslo, den, měsíc a rok narození a místo pobytu na území. Zvoucí právnická osoba v pozvání dále uvede svůj název, sídlo a identifikační číslo a pozvání opatří svým razítkem a jménem, příjmením a podpisem oprávněné osoby (statutárního orgánu). Zvoucí osoba v pozvání dále uvede údaje o zvaném cizinci v rozsahu jméno, příjmení a ostatní jména, den, měsíc a rok narození, státní příslušnost, bydliště v zahraničí, číslo cestovního dokladu, účel cesty a dobu, na kterou cizince zve na území.

Policie může hostitele požádat, aby předložil následující částky (viz § 180/6):

- prostředky k pobytu zvaného cizince v rozsahu stanoveném v § 13: tedy alespoň ve výši

1. 0,5násobku částky existenčního minima dle zákona o životním a existenčním minimu na 1 den pobytu, jestliže tento pobyt nemá vcelku přesáhnout dobu 30 dnů. Částka existenčního minima činí 2.020,-Kč, tedy jde o 1.010,-Kč na den, tedy např. na 20 dní činí částka 20.200,-Kč
2. 15násobku částky existenčního minima, jestliže má pobyt na území přesáhnout dobu 30 dnů, s tím, že tato částka se za každý celý měsíc předpokládaného pobytu na území zvyšuje o 2násobek částky existenčního minima; částka existenčního minima činí 2.020,-Kč, tedy např. na dva a půl měsíce bude částka činit patnáctinásobek existenčního minima + dvakrát dvojnásobek existenčního minima za celé 2 měsíce pobytu, tedy $30.300 + 8.080 = 38.380,-Kč$.

- dále prostředky ve výši 0,25 násobku částky existenčního minima za každý den pobytu na území, pokud cizinec nebude ubytován u zvoucí osoby, tedy např. na 55 dní pobytu částku 505,-Kč krát 55 dní tj. 27.775,-Kč.

- dále částku nejméně 30.000,-EUR anebo předloží doklad o uzavření cestovního zdravotního pojištění ve prospěch zvaného cizince nebo čestně prohlásí, že takové pojištění uzavře před vstupem cizince na území

- a nakonec i prostředky pro úhradu nákladů spojených s vycestováním zvaného cizince z území ve výši odpovídající ceně letenky do státu, jehož cestovní doklad vlastní, nebo do státu jeho trvalého pobytu.

Celkem tedy může policie po hostiteli – zvoucí osobě – požadovat např. pro tříměsíční pobyt zvaného cizince částky:

- 42.420,-Kč jako prostředky k pobytu,
- 45.450,-Kč na ubytování a
- cenu letenky.

CELKEM cca 100.000,-Kč.

Nejlevněji naopak lze pozvat cizince např. na 10 dnů, což bude za 1.010,-Kč krát 10 dnů, tj. 10.100,-Kč. Pokud cizinec bude bydlet u zvoucí osoby a zvoucí osoba čestně prohlásí, že uzavře smlouvu o zdravotním pojištění, pak již je třeba mít v hotovosti pouze cenu letenky.

Průběh ověřování pozvání:

S vyplněným formulářem pozvání a dokladem o dostatku finančních prostředků (výpisem z účtu anebo s hotovostí) se je možno dostavit na policii osobně a požádat tam o ověření pozvání.

Je však možno též vyplněný formulář a výpis z účtu poslat policii doporučeně poštou a sedmý den po tomto podání se dostavit na cizineckou policii anebo počkat na vyzvání ze strany policie (např. k žádosti uvést telefonní číslo).

Za ověření pozvání se platí správní poplatek ve výši 200,-Kč (kolek lze rovněž přilepit k podání).

Pozvání je každopádně nutno vyzvednout osobně.

V praxi s pozváním nebývá problém, pouze celá věc dlouho trvá, neboť cizinecká policie nezvládá tyto věci administrativně dostatečně rychle vyřizovat.

Více k pozvání též na stránkách

http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/696/s.155/708?POSTUP_ID=553&PRVEK_ID=417

2.3.7

Ověřené pozvání je nutno zaslat pozvanému rodinnému příslušníkovi, který jej předloží na zastupitelském úřadu spolu se svou žádostí o krátkodobé vízum k pobytu do 90 dnů.

Žádost o vízum viz zde:

<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=14945&idj=1&amb=1&ikony=&trid=1&prsl=&poccl=>

K žádosti o krátkodobé vízum je záhodno přidat určitý doklad o tom, že se jedná o rodinného příslušníka. Pokud jde o manžela občana EU anebo o jeho předka či potomka, lze přiložit kopii příslušného matričního dokladu, např. kopii oddacího listu anebo kopii rodného listu. Pokud rodinný příslušník žije s občanem EU ve společné domácnosti, může rodinný příslušník anebo ještě lépe český občan přidat určité dobrozdání o tom, že tomu tak je, např. čestné prohlášení či vysvětlující dopis či jiný doklad o tom, že cizinec je rodinným příslušníkem občana EU.

2.3.8

Žádost o vízum je zpravidla nutno podat osobně, tedy rodinný příslušník musí osobně dojet na zastupitelský úřad ČR. Dle § 170/1 může zastupitelský úřad od povinnosti podat žádost o vízum osobně upustit, a to v odůvodněných případech.

Zpravidla může rodinný příslušník žádat na kterémkoli zastupitelském úřadě České republiky v zahraničí, tedy např. nigerijský občan může žádat i v Paříži či v Káhiře. Pouze z důvodů *ochrany bezpečnosti státu, udržení veřejného pořádku nebo ochrany veřejného zdraví anebo v zájmu plnění mezinárodní smlouvy* může zastupitelský úřad požadovat, aby (§ 52/1/c) *žádost o udělení víza byla podána na zastupitelském úřadu ve státě, jehož je cizinec občanem, popřípadě jenž vydal cestovní doklad, jehož je cizinec držitelem, nebo ve státě, ve kterém má cizinec povolen trvalý či dlouhodobý pobyt*, tedy např. aby nigerijský občan podal žádost o vízum pouze na české ambasádě v Nigerii. Problémem však je, že toto ustanovení bývá zneužíváno ze strany zastupitelských úřadů a že neexistuje žádná kontrola jednání těchto úřadů. Občanům určitých států jsou tak odmítány žádosti o vízum a jsou posíláni na jiné kontinenty. Jsou dohady o tom, že existuje seznam států, s jejichž občany je takto zacházeno, ovšem Ministerstvo zahraničních věcí existenci takového seznamu popírá. Ze znění cizineckého zákona (§ 52/1/c) každopádně vyplývá, že zastupitelský úřad může odmítnout žádost „nabrat“ jen z určitých důvodů, nikoli svévolně.

Proti odmítnutí nabrat žádost o vízum či proti odmítnutí nabrat žádost podanou v zastoupení či poštou, se lze teoreticky bránit podáním správní žaloby k soudu, dle soudního řádu

správného. Žaloba by ovšem celou záležitost prodloužila na celé měsíce či léta a její výsledek nelze za současného stavu judikatury odhadnout.

2.3.9

Odmítne-li zastupitelský úřad vydat vízum, ocitá se rodinný příslušník v těžké situaci. Nemá totiž mnoho možnosti obrany. Může si jen neformálně stěžovat na konzulárním oddělení Ministerstva zahraničních věcí, přičemž tyto stížnosti zatím bohužel situaci příliš nezlepšily. Stěžovat si lze dále k veřejnému ochránci práv, tzv. ombudsmanovi, www.ochrance.cz Jeho pravomoc však spočívá pouze v síle argumentace a nemá možnost zastupitelskému úřadu nařídit, aby vízum udělil.

Pokud by neudělením víza došlo k jasnému zásahu do soukromého a rodinného života českého občana či občana jiného státu EU nebo jiného cizince, lze teoreticky neudělení víza napadnout u Ústavního soudu ústavní stížností. Projednávání ústavní stížnosti však potrvá minimálně několik měsíců či dokonce let a pozitivní výsledek by byl průlomový.

V praxi věci končí často tak, že např. nesezdaný pár, který plánoval svatbu až v České republice se musí seždat ještě v cizině, aby rodinný příslušník získal vízum. Manželům, kteří jsou schopni předložit již i oddací list, totiž se vízum udělí spíše.

2.3.10

Není-li vízum uděleno, lze se pokusit o opačnou cestu než byla jako standardní způsob nastíněna v bodě 2.3.5, tedy

- 1) nejprve požádat o povolení k přechodnému pobytu na cizinecké policii v České republice (žádost by musela být podána poštou anebo v zastoupení na základě plné moci – oboje je možné; viz správní řád <http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701?number1=500%2F2004&number2=&name=&text=>)
- 2) a v závislosti na průběhu řízení se pokusit získat vízum či vstup do ČR, tedy
 - a) vydá-li policie povolení k přechodnému pobytu, bude příslušný průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana EU sám o sobě opravňovat ke vstupu do ČR nebo
 - b) předvolá-li policie účastníka řízení k tomu, aby se dostavil na policii (k výslechu či k převzetí povolení), lze to na zastupitelském úřadě prezentovat jako další důvod pro to, aby bylo vízum uděleno.

2.3.11

Vstup na území ČR bude rodinnému příslušníku občana EU odmítnut ze stejných důvodů jako u občana EU, ale i z dalších důvodů (viz § 9/3):

- *nepředloží-li vízum, podléhá-li vízové povinnosti nebo povolení k pobytu,*
- *je-li důvodné nebezpečí, že by mohl ohrozit bezpečnost jiného smluvního státu nebo v něm narušit veřejný pořádek,*
- *je-li zařazen do informačního systému smluvních států a příslušný orgán, který rodinného příslušníka do tohoto systému zařadil, potvrdí, že trvá důvodné nebezpečí, že by mohl při svém pobytu na území jiného smluvního státu ohrozit jeho bezpečnost nebo narušit veřejný pořádek.*

O odmítnutí vstupu rodinného příslušníka občana EU policie nevydává rozhodnutí vždy, ale jen tehdy, jestliže rodinný příslušník je doprovázen přímo „svým“ občanem EU anebo pokud rodinný příslušník občana EU prokáže, že tento občan EU se zdržuje v ČR.

Pokud policie nevydá rozhodnutí, odepře cizinci vstup v souladu s formulářem stanoveným přílohou č. V Schengenského hraničního kodexu – viz (<http://www.mvcr.cz/azyl/schengen.html#predpisy>).

Proti odepření vstupu lze podat žádost o nové posouzení důvodů odepření vstupu, a to do 15 dnů od odepření u Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie; podání žádosti nemá odkladný účinek (viz § 180e). Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie posoudí soulad důvodu, pro který byl cizinci odepřen vstup na území, s důvody stanovenými v § 9. O výsledku posouzení Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie cizince písemně informuje ve lhůtě do 60 dnů ode dne doručení žádosti.

3. POBYT NA ÚZEMÍ ČR

3.1 Přejchodný pobyt občana EU

Přejchodným pobytém je jakýkoli pobyt občana EU, který není pobytém trvalým.

3.1.1

Přejchodný pobyt bez jakéhokoli povolení

Občan EU může v ČR pobývat bez jakéhokoli povolení po libovolně dlouhou dobu (§ 18/c). Občan EU tedy nespáchá žádný přestupek, pokud nepožádá o potvrzení o přechodném pobytu dle § 87a (i občan EU má ovšem povinnost hlásit svůj pobyt v ČR po 30 dnech policii – viz. kapitola 7).

Občan EU tedy může pobývat v ČR ilegálně pouze v případě, že je vyhoštěn.

3.1.2

Přejchodný pobyt s potvrzením o přechodném pobytu

Pouze pokud bude z nějakého důvodu potřebovat úřední potvrzení o svém pobytu v ČR (potřebovat toto může pro jiný úřad, pro vznik nároku na sociální dávky anebo pro zaměstnavatele) a hodlá zde pobývat déle než 3 měsíce, může požádat a má nárok na tzv. potvrzení o přechodném pobytu, tedy něco jako registraci pobytu (§ 87a). Takto zaregistrovat pobyt lze buď za určitým účelem (zaměstnání, samostatná výdělečná činnost nebo studium, v těchto případech musí občan EU předložit při žádosti o registraci pobytu doklad potvrzující účel pobytu) anebo bez určení účelu. Občan EU již tedy nepotřebuje nutně prokazovat účel svého pobytu.

Tuto registraci pobytu je nutno odlišit od hlášení místa pobytu (viz. kapitola 7).

3.1.3

Důvody proč si vyřídít potvrzení o přechodném pobytu

Jak uvedeno výše, občan EU nemá právní povinnost vyřídít si potvrzení o přechodném pobytu. Toto potvrzení ovšem může být z řady důvodů výhodné anebo dokonce i nutné. Potvrzením o přechodném pobytu totiž získá občan EU průkaz, kterým bude moci osvědčovat nejen svou totožnost, nýbrž i svou evidenční adresu na území ČR, což může být velmi praktické pro styk s úřady, na poště, v bankách atd. Pouze s potvrzením o přechodném pobytu také může občan EU získat rodné číslo, které rovněž usnadňuje život v české společnosti (např. řada zaměstnavatelů vyžaduje po svých zaměstnancích sdělení rodného čísla a tvrdí jim – neprávem ovšem – že je bez rodného čísla nemohou zaměstnat). Potvrzení o přechodném pobytu je dále nutné pro možnost nabývat v ČR nemovitosti.

3.1.4

Na vydání potvrzení o přechodném pobytu je právní nárok – řízení nesmí trvat déle než 2 měsíce.

Zákon stanoví pouze podmínku, občan EU nesměl v minulosti ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek.

K žádosti o vydání potvrzení o přechodném pobytu na území ČR občan Evropské unie předloží (dle § 87a)

a) *cestovní doklad,*

b) *doklad potvrzující účel pobytu, jde-li o zaměstnání, podnikání nebo jinou výdělečnou činnost (např. advokacie, Česká lékařská komora, členství v obchodní společnosti aj.) anebo studium,*

c) *fotografie,*

- d) doklad o zdravotním pojištění; to neplatí, je-li účelem pobytu zaměstnání, podnikání nebo jiná výdělečná činnost (viz výše ad b), a
e) doklad o zajištění ubytování na území.

V praxi to tedy znamená, že pokud má občan EU z nějakého důvodu problém předložit doklad o svém účelu pobytu, tak namísto toho může předložit doklad o zdravotním pojištění (např. doklad o zdravotním pojištění ze svého státu, tedy např. doklad o francouzském zdravotním pojištění).

Každopádně není nikterak protizákonné, pokud občan EU neuvede svůj skutečný účel pobytu. Na druhou stranu je v praxi určitě lepší uvést přesný účel pobytu.

3.2 Přejídný pobyt rodinného příslušníka občana EU

Přejídným pobytém je jakýkoli pobyt rodinného příslušníka občana EU, který není pobytém trvalým.

3.2.1

Přejídný pobyt bez víza

Rodinný příslušník občana EU smí pobývat na území ČR bez víza (tedy jen např. z USA) nebo jiného povolení jen pokud se na něj nevztahuje vízová povinnost anebo při splnění těchto 3 podmínek (§ 18/e)

- předtím měl uděleno vstupní či tranzitní vízum a to pozbylo platnost
- občan EU pobývá společně s ním a
- doba pobytu nepřekročí 3 měsíce (tedy zřejmě doba pobytu bez víza)

V praxi tedy půjde o případy, kdy rodinný příslušník přijede ze třetí země do ČR – např. na vízum k pobytu do 90 dnů a než si vyřídí povolení k přejídnému nebo trvalému pobytu, jeho vízum vyprší.

3.2.2

Přejídný pobyt dle § 87y

§ 87y zní:

Rodinný příslušník občana Evropské unie, který sám není občanem Evropské unie a na území pobývá společně s občanem Evropské unie, je oprávněn pobývat na území do nabytí právní moci rozhodnutí o jeho žádosti; po tuto dobu se jeho pobyt na území považuje za pobyt přejídný. Oprávnění pobývat na území do nabytí právní moci rozhodnutí o žádosti neplatí, pokud nabylo právní moci rozhodnutí o ukončení pobytu rodinného příslušníka.

Dle § 87y může po podání žádosti o povolení k přejídnému pobytu rodinný příslušník pobývat v ČR až do vyřízení této žádosti, pokud pobývá společně s občanem EU, i když předtím vízum neměl a i když řízení trvá delší dobu - dohromady se soudním přezkumem rozhodnutí může celé řízení trvat i léta.

Toto ustanovení má pro rodinné příslušníky občana EU zásadní význam. Podáním žádosti o přejídný nebo o trvalý pobyt tedy může rodinný příslušník občana EU snadno zlegalizovat svůj pobyt.

Dle čl. 10 směrnice je policie povinna vydat rodinnému příslušníkovi potvrzení o tom, že podal žádost o povolení k pobytu. Policie toto činí prostřednictvím tzv. překlenovacího víza, tedy štítku nalepeného do cestovního pasu, na kterém je napsán (někdy i rukou) „§ 87y“. V praxi s tímto nicméně může být problém, zejména tehdy, podává-li rodinný příslušník svou žádost v zastoupení či doporučeně poštou.

3.2.3

Povolení k přechodnému pobytu

§ 87b/1 zní:

Rodinný příslušník občana Evropské unie, který sám není občanem Evropské unie a hodlá na území pobývat přechodně po dobu delší než 3 měsíce společně s občanem Evropské unie, je povinen požádat policii o povolení k přechodnému pobytu. Žádost je povinen podat ve lhůtě do 3 měsíců ode dne vstupu na území.

Rodinný příslušník občana EU je nejen oprávněn, nýbrž i povinen požádat o povolení k přechodnému pobytu. Má nárok na vydání povolení k přechodnému pobytu již z toho titulu, že je rodinným příslušníkem; místo účelu pobytu musí prokázat, že je rodinným příslušníkem. Policie by při vyřizování neměla vyžadovat prokazování skutečnosti, že rodinný příslušník s občanem skutečně žije ve společné domácnosti, vyjma případů fingovaného manželství.

O pobyt musí takto rodinný příslušník požádat do 3 měsíců od vstupu do ČR.

K žádosti je rodinný příslušník povinen předložit:

a) *cestovní doklad,*

b) *doklad potvrzující, že je rodinným příslušníkem občana EU (tedy např. oddací list, rodný list, doklad o tom, že je o nezaopatřenou osobu, doklad o společné domácnosti aj.)*

c) *fotografie,*

d) *doklad o zdravotním pojištění*

e) *doklad o zajištění ubytování na území.*

Rodinný příslušník, který je sám občanem EU, např. slovenská manželka Slováka, který přijel pracovat do ČR, má postavení občana EU; při vyřizování pobytu může ovšem postupovat obdobně jako rodinní příslušníci občana EU, kteří sami jsou občany třetích zemí. V praxi zde ale nejsou příliš velké rozdíly.

3.2.4

O povolení k přechodnému pobytu od poslední novely žádají i rodinní příslušníci občanů ČR, a to po první 2 roky svého pobytu v ČR. Pokud nesplňují podmínky, aby na trvalý pobyt dosáhli ihned (viz 3.4.3), musí postupovat stejně jako rodinní příslušníci občanů jiných států EU.

3.2.5

Nejasné bude postavení těch cizinců, kteří sice získali povolení k přechodnému pobytu, ovšem v mezidobí přestali být rodinnými příslušníky občana EU, aniž by však o toto povolení přišli. Pokud tyto osoby následně nezískají trvalý pobyt z jiného důvodu, tak zřejmě budou napořád v právním postavení cizinců s přechodným pobytem.

3.3 Trvalý pobyt občana EU

Trvalý pobyt občana EU je nejvýhodnější pobytový status, který cizinec může v ČR požívat. Až na několik málo výjimek je právní postavení osob s trvalým pobytem (zejména občanů EU) zcela srovnatelné s českými občany, v určitých ohledech dokonce mohou mít postavení i lepší.

Na udělení povolení k trvalému pobytu má nárok občan EU za splnění jedné z těchto podmínek (§ 87g):

1) *po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu v ČR,*

2) *jestliže se stal osobou již nepracující v členském státě, tedy vzniklo mu právo na pobyt v ČR po skončení výdělečné činnosti v ČR*

- 3) jde o občana EU mladšího 18 let, který byl svěřen do náhradní výchovy rozhodnutím příslušného orgánu
- 4) z humanitárních důvodů nebo z jiných důvodů hodných zvláštního zřetel, a
- 5) je-li jeho pobyt v zájmu České republiky.

K žádosti o trvalý pobyt předloží občan EU (§ 87i)

- a) cestovní doklad,
- b) doklad potvrzující splnění podmínky podle § 87g odst. 1,
- c) fotografie, a
- d) doklad o zajištění ubytování.

3.3.1

Trvalý pobyt po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu

Ad 1) Do nepřetržitého přechodného pobytu se počítá nejen pobyt zaregistrovaný (viz 3.1.2), nýbrž i pobyt bez potvrzení o přechodném pobytu (viz 3.1.1). Musí jít ovšem o pobyt legální (čl. 16 směrnice).

Jinou otázkou už je, zda a jak dotyčný občan EU svůj neregistrovaný pobyt prokáže; směrnice mu výslovně dovoluje použít jakékoli důkazní prostředky, které se v členském státě používají (čl. 21). Rozhodně může občan EU předložit doklad o tom, že v ČR pracoval, doklad o studiu, doklad o tom, že zde měl uzavřenou nájemní smlouvu a např. platil nájemné, dále svědectví třetích osob atd.

3.3.2

Co se týče nepřetržitosti pobytu stanoví zákon (§ 87g odst. 7):

„Podmínka nepřetržitého přechodného pobytu je zachována, pokud nepřítomnost občana Evropské unie 1a) na území nepřesáhne celkem 6 měsíců ročně, nebo přesáhne-li tuto dobu

- a) z důvodu plnění povinné vojenské služby, nebo
- b) pokud jedná nepřítomnost nebude delší než 12 po sobě jdoucích měsíců, a to ze závažných důvodů, zejména jde-li o těhotenství a narození dítěte, závažné onemocnění, studium nebo odborné školení, anebo z důvodu pracovního vyslání do zahraničí.“

Občan EU tedy může být fyzicky mimo ČR

- každý rok až 6 měsíců (může jít o jednu nebo více cest mimo ČR) nebo
- po jakoukoli dobu kvůli plnění vojenské služby anebo
- během uvedeného období – zřejmě jen jednou – může být mimo ČR až 1 rok, pokud je to odůvodněno závažnými důvody, ať už se jedná o důvody uvedené příkladmo výše anebo o jiné důvody, jejichž závažnost je obdobná.

Zákon (ani směrnice) nestanoví výslovně, zda se tato období nepřítomnosti do požadovaných 5 let počítají nebo ne. Z logiky věci by se tam kratší období nepřítomnosti počítat měla, delší nikoli. V praxi bude policie zřejmě vyžadovat čestná prohlášení.

Cizinecká policie někdy občany EU mylně informuje v tom smyslu, že jejich pobyt je „přetržený“ a že o trvalý pobyt žádat nemohou. Vyskytly se i případy, kdy pracovníci cizinecké policie Slovákům tvrdili, že vstupem do EU se všechny pobytu jaksi „vynulovaly“ a začalo se znovu od začátku. Tyto informace nejsou pravdivé. Občané EU musí trvat na tom, že pokud se v ČR během posledních 5 let zpravidla zdržovali, tak mají nárok na trvalý pobyt. Aby se jejich pobyt přerušil, museli by být mimo území ČR déle než půl roku a bez vážného důvodu.

3.3.3

Osoby již nepracující v hostitelském členském státě a jejich rodiny

Ad 2) Osoby již nepracující v hostitelském členském státě (a jejich rodinní příslušníci) mají nárok na trvalý pobyt již před uplynutím 5 let nepřetržitého pobytu. Tato výjimka se vztahuje na občana EU (§ 87g),

„a) jestliže v době skončení zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti (3a) dosáhl věku stanoveného pro vznik nároku na starobní důchod (3c) nebo pro vznik nároku na starobní důchod před dosažením důchodového věku (3d) a o tento důchod přiznávaný před dosažením důchodového věku požádal, pokud tuto činnost vykonával na území posledních 12 měsíců před podáním žádosti o povolení k trvalému pobytu a nepřetržitě na území pobývá po dobu nejméně 3 let, nebo

b) jestliže skončil zaměstnání, podnikání nebo jinou výdělečnou činnost (3a) z důvodu vzniku plné invalidity a pobývá na území nepřetržitě po dobu nejméně 2 let; podmínka doby nepřetržitého pobytu na území neplatí, pokud občanu Evropské unie vznikl nárok na plný invalidní důchod z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání (3e), anebo
c) jestliže je zaměstnán, podniká nebo provozuje jinou výdělečnou činnost na území jiného členského státu Evropské unie a zpravidla se každý den nebo alespoň jednou týdně vrací na území, pokud na území dříve nepřetržitě pobýval a současně zde byl zaměstnán, podnikal nebo provozoval jinou výdělečnou činnost po dobu nejméně 3 let.“

(§87g/4) *„Pro účely vydání povolení k trvalému pobytu podle a) nebo dle b) - Odkazy jsou oproti textu zákona přizpůsobeny této publikaci (poznámka autora). se doba výkonu zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti (3a) na území jiného členského státu Evropské unie považuje za dobu činnosti vykonávané na území za podmínky, že občan Evropské unie byl zaměstnán, podnikal nebo provozoval jinou výdělečnou činnost na území jiného členského státu Evropské unie a zpravidla se každý den nebo alespoň jednou týdně vracel na území.“*

(87g/5) *„Podmínka doby pobytu na území a podmínka doby trvání zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti (3a) stanovená sub a) nebo b) neplatí, jde-li o občana Evropské unie, který je manželem státního občana České republiky (1) nebo jehož manžel pozbyl státní občanství České republiky v důsledku sňatku s ním nebo nabytím jeho státního občanství.“*

(87g/5) *„Doba, po kterou je občan Evropské unie (1a) veden v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce České republiky, se započítává do požadované doby zaměstnání v případech sub a) nebo b) za podmínky, že byl občanu Evropské unie (1a) ukončen pracovní poměr z důvodů na jeho vůli nezávislých.“*

3.3.4

Občan EU svěřený do náhradní rodinné výchovy

Ad 3) Na občana Evropské unie mladšího 18 let, který byl svěřen do náhradní výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, se použije i ustanovení § 87 týkající se občanů třetích států svěřených do náhradní rodinné výchovy, což znamená, že trvalý pobyt vzniká dnem právní moci rozhodnutí o svěřením do náhradní rodinné výchovy, pokud alespoň jedna osoba, které byl nezletilý cizinec svěřen, má trvalý pobyt v ČR anebo se na území ČR nachází ústav, kam byl cizinec umístěn. Po dosažení 15 roku věku musí dítě cizinec požádat o vydání příslušného průkazu (občan EU žádá o vydání průkazu o povolení k trvalému pobytu pro státního příslušníka členského státu Evropských společenství – viz 4.3.3). Trvalý pobyt skončí ukončením náhradní rodinné výchovy, odhlášením, dosažením věku 18 let nebo rovněž odsouzením za trestný čin k trestu na více než 3 roky.

3.3.5

Humanitární důvody a důvody státního zájmu

Též u občana EU mohou být dány důvody humanitární či důvody hodné zvláštního zřetele a důvody státního zájmu. Interpretace těchto ustanovení bude zřejmě rozhodující měrou záviset na Ministerstvu vnitra, kterému je rozhodování o těchto záležitostech svěřeno.

3.4 Trvalý pobyt rodinného příslušníka občana EU

Rodinný příslušník občana EU má nárok na udělení povolení k trvalému pobytu za splnění jedné z těchto podmínek (§ 87h):

- 1) po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu v ČR
- 2) je-li rodinným příslušníkem státního občana ČR, který je přihlášen v ČR k trvalému pobytu, a to (od poslední novely) za podmínky, že tento rodinný příslušník již nejméně 2 roky pobýval v ČR přechodně a že rodinná vazba trvá nejméně 1 rok
- 3) je-li rodinným příslušníkem občana jiného členského státu EU, který je přihlášen v ČR k trvalému pobytu a to (od poslední novely) za podmínky, že tento rodinný příslušník již nejméně 2 roky pobýval v ČR přechodně a že rodinná vazba trvá nejméně 1 rok
- 4) je-li pozůstalou osobou po státním občanovi ČR, který byl přihlášen v ČR k trvalému pobytu
- 5) jestliže je pozůstalou osobou po občanu jiného členského státu EU, který v ČR pobýval za účelem výkonu zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, a
 1. ke dni úmrtí pobýval občan jiného členského státu EU v ČR nepřetržitě po dobu nejméně 2 let,
 2. k úmrtí občana jiného členského státu Evropské unie došlo v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, nebo
 3. pozbyl státní občanství ČR v důsledku sňatku s tímto občanem jiného členského státu EU nebo nabytím jeho státního občanství.
- 6) je-li jeho pobyt v zájmu ČR
- 7) z humanitárních důvodů.

K žádosti o trvalý pobyt rodinný příslušník občana EU předloží

- a) *cestovní doklad,*
- b) *doklad potvrzující splnění podmínky podle § 87h odst. 1,*
- c) *fotografie, a*
- d) *doklad o zajištění ubytování.*

3.4.1 (§ 87h/1/a)

Po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu v ČR

Ad 1) ohledně nepřetržitosti pobytu platí § 87g odst. 7 obdobně (viz 3.3.2).

U rodinných příslušníků zřejmě může nastat ten problém, že policie chápe nepřetržitost pobytu jako časovou návaznost jednotlivých povolení k pobytu. Pokud si tedy bude muset rodinný příslušník prodlužovat povolení k pobytu a opomene tak udělat, může vzniknout spor, zda se pobyt počítá, případně zda je pobyt nepřerušovaný. Je ale nutno trvat na tom, že přechodný pobyt rodinného příslušníka, který získal povolení k přechodnému pobytu, je legální i tehdy, pokud si opomenul prodloužit průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana EU.

3.4.2

Pokud jde o otázku, jaký druh pobytu se do požadovaných 5 let přechodného pobytu počítá, je ze zákona třeba dovodit, že do tohoto pobytu se započítávají i léta pobytu cizince v ČR předtím, než se stal rodinným příslušníkem občana EU. Např. tedy občan Ukrajiny pobývá v ČR na vízum nad 90 dnů a následně na dlouhodobý pobyt po dobu 2 let a pak se ožení

s občankou Slovenska pobývající přechodně v ČR. Tento Ukrajinec pak získá po třech letech svého manželství trvalý pobyt, neboť k těmto 3 letem se ještě připočítají 2 roky jeho pobytu, když ještě nebyl rodinným příslušníkem.

3.4.3 (87h/1/b)

Rodinní příslušníci občanů ČR a jiných občanů EU s trvalým pobytem v ČR

Ad 2) a 3): Až do poslední novely získávali rodinní příslušníci českých občanů a jiných občanů EU, kteří měli v ČR trvalý pobyt, trvalý pobyt ihned. Toto právo mají všechny rodiny českých občanů, pokud byla žádost o povolení k trvalému pobytu podána do 20.12.2007.

Od poslední – v médiích velmi kritizované novely – mají tyto rodinní příslušníci získávat trvalý pobyt dle § 87h/1/b

po 2 letech jeho nepřetržitého přechodného pobytu na území, pokud je nejméně 1 rok rodinným příslušníkem státního občana České republiky, který je na území přihlášen k trvalému pobytu, nebo rodinným příslušníkem občana jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území,

Nově jsou tedy přidány 2 dodatečné podmínky:

- 2 roky nepřetržitého přechodného pobytu v ČR (může jít jak o pobyt na základě povolení k přechodnému pobytu pro rodinného příslušníka občana EU tak i o pobyt na vízum či na základě povolení k dlouhodobému pobytu) a
- 1 rok trvání rodinné vazby (může jít jak o trvání současné rodinné vazby – např. manželství, tak i o trvání předchozí rodinné vazby – např. společné domácnosti).

3.4.4

Zpravidla tedy bude postup takový, že rodinný příslušník občana ČR (totéž se vztahuje i na občana EU, který má v ČR trvalý pobyt) nejprve získá povolení k přechodnému pobytu dle § 87b (viz 3.2.3 a 3.2.4) a po dvou letech pak požádá o povolení k trvalému pobytu. Během těchto dvou let tedy bude mít pouze pobyt přechodný, což může v určitých právních oblastech být spojeno s nižší mírou práv.

3.4.5

Na koho novela dopadnout nemusí

Existuje však mnoho rodinných příslušníků, kteří se "vejdou" i do nové právní úpravy a splní tedy obě nové podmínky § 87h/1/b):

- 2 roky nepřetržitého přechodného pobytu v ČR a
- 1 rok trvání rodinné vazby.

Půjde např. o ta smíšená manželství, kdy cizinec již v ČR pobývá na víza či na dlouhodobý pobyt déle než 2 roky a současně spolu oba partneři již před svatbou sdíleli společnou domácnost.

Příklad: Ukrajinská státní občanka se ve třetím roce svého pobytu v ČR seznámí s Čechem a vezmou se. Po svatbě tedy bude tato občanka splňovat podmínku dvouletého přechodného pobytu, nebude ovšem splňovat podmínku jednoho roku trvání rodinné vazby. Její čekací lhůta tedy bude 1 rok od svatby.

Příklad: Turecký státní občan se ve druhém roce seznámí s přítelem českého občanství a začnou spolu stabilně a natrvalo žít. Po roce společného soužití v jedné domácnosti uzavřou registrované partnerství. Mongol tedy bude po uzavření registrovaného partnerství splňovat jak podmínku dvouletého přechodného pobytu tak i podmínku jednorocního trvání rodinné vazby a trvalý pobyt získá ihned po vstupu do registrovaného partnerství.

Každá rodina se tedy musí pečlivě podívat, zda-li rodinný příslušník jednu nebo dokonce obě podmínky již nesplňuje.

Další možností, jak získat trvalý pobyt ihned je požádat o jeho udělení z humanitárních důvodů dle § 87h/2 (viz 3.3.5 a 3.4.8)

3.4.6

Zvýhodnění v důsledku rodinné vazby na občana ČR a na občana EU s trvalým pobytem v ČR se vztahuje i na rodinného příslušníka občana ČR a občana EU, který je i sám občanem EU (např. Slovenka, která si vezme českého občana nebo která by si vzala slovenského občana s trvalým pobytem v ČR, by žádala o trvalý pobyt podle ustanovení § 87h/1/b).

3.4.7

Pozůstalá osoba po státním občanovi ČR, který byl přihlášen v ČR k trvalému pobytu Ad 4) a 5): pozůstalá osoba není jasně definována. Snad je na ni možno analogicky aplikovat Nařízení 1408/71, které v čl. 1 písm.g) stanoví, že „*pozůstalý znamená jakoukoli osobu definovanou nebo za takovou uznanou právními předpisy, podle nichž se přiznávají dávky; avšak v případech, kde tyto předpisy za pozůstalého považují jen osobu, která se zemřelým bydlela pod jednou střechou, se tato podmínka bude považovat za splněnou, byla-li tato osoba na zemřelého převážně odkázána výživou*“. Pozůstalými by tedy byli ti, kteří mají nárok na vdovský nebo sirotčí důchod dle zákona o důchodovém pojištění; jejich nárok na pobyt by zřejmě měl trvat po celou dobu, po kterou mají nárok na příslušný důchod (děti až do dospělosti). Druhou možností by bylo posuzovat „pozůstalé“ dle předpisů o dědění.

3.4.8

Humanitární důvody

Cizinecký zákon v § 87h/2 stanoví, že povolení k trvalému pobyt vydá Ministerstvo vnitra rodinnému příslušníkovi občana EU:

a) *pokud je jeho pobyt na území v zájmu České republiky, nebo*

b) *z humanitárních důvodů, zejména*

- 1. z důvodu péče o občana Evropské unie, který se z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nedokáže sám o sebe postarat, nebo*
- 2. žádá-li o vydání tohoto povolení jako nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě státního občana České republiky, který je na území přihlášen k trvalému pobytu, nebo jako nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě občana jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území, je-li důvodem žádosti jejich společné soužití.*

Někteří rodinní příslušníci občanů EU tedy budou mít i nadále možnost získat trvalý pobyt ihned. K důvodům, které jsou v zákoně vyjmenovány příkladmo, lze přidat i důvody další, byť jejich aplikace bude do značné míry záviset na uvážení Ministerstva vnitra. Za humanitární důvody se v minulosti často považovaly též důvody související s hrozcí sociální či zdravotní újmou pro cizince. Lze tedy trvat na tom, že v souladu s dosavadním výkladem pojmu humanitární důvody by Ministerstvo vnitra mělo udělovat trvalý pobyt v těch případech, kdy např. hrozí, že rodinný příslušník se ocitne nemocný bez zdravotního pojištění anebo by se ocitl ve stavu hmotné nouze ovšem bez nároku na pomoc v hmotné nouzi (nebude totiž mít trvalý pobyt).

Podle tohoto ustanovení by tedy měly získat pomoc ty rodiny českých občanů, na které by dopadla poslední zpříšňující novela zákona o pobytu cizinců způsobem, který by je ve

zvýšené míře ohrožoval. Toto lze dovést i z rétoriky Ministerstva vnitra při schvalování této kontroverzní novely.

Žádost o trvalý pobyt lze podat na Ministerstvo vnitra i souběžně s žádostí o přechodný pobyt podané na cizinecké policii. Úřady už pak musí vyřešit mezi sebou, které žádosti vyhoví popř. zda řízení nejprve přeruší.

4. SPRÁVNÍ ŘÍZENÍ O POBYTOVÉ POVOLENÍ

S výjimkou několika důležitých rozhodnutí (zejména udělování víza, dále pak např. ověření pozvání) jsou veškerá rozhodování o právu vstupu a pobytu občanů EU a jejich rodinných příslušníků vydávána ve správním řízení. Správní řízení je soubor pravidel, kterými se správní orgán při rozhodování musí řídit. Tato pravidla přiznávají účastníkům řízení řadu procesních práv, o nichž je třeba mít určité povědomí a které je někdy možné i využívat. V této kapitole je popsáno správní řízení, v němž se vydávají občanům EU a rodinným příslušníkům občanů EU povolení k pobytu, někdy nazývaná též zvláštní pobytová oprávnění (konkrétně jde o vydání potvrzení o přechodném pobytu na území, o povolení k přechodnému pobytu a o povolení k trvalému pobytu).

4.1 Obecně o správním řízení

Při rozhodování o právu občanů EU a jejich rodinných příslušníků pobývat v ČR je třeba si uvědomit několik základních skutečností:

- získání povolení k pobytu je podstatně snazší než u ostatních cizinců (není třeba předkládat prostředky k pobytu, rejstříky trestů, souhlas rodiče aj, žádost je možno podat v ČR na policii, povolení se vydává napořád, obnovuje se pouze průkaz aj.
- na vydání těchto povolení je právní nárok
- na správní řízení se vztahuje správní řád
- je zde vždy výhrada bezpečnosti státu a veřejného pořádku (viz kapitola 6)

4.1.1

Správní řád dává účastníkům řízení, tedy v těchto případech žadatelům, řadu procesních práv. Nejdůležitějšími jsou tato práva: možnost podávat žádosti i písemně, tedy i poštou, právo být v řízení zastoupen, právo nahlížet do spisu a pořizovat si kopie spisu, právo i povinnost navrhnout důkazy, právo, aby (zamítavé) rozhodnutí bylo odůvodněno a právo podat odvolání k nadřízenému orgánu. Proti zamítavému rozhodnutí nadřízeného orgánu je možno podat správní žalobu ke Krajskému soudu (či Městskému soudu v Praze).

Text správního řádu viz

<http://www.micr.cz/sbirka/2004/sb174-04.pdf> nebo

http://business.center.cz/business/pravo/zakony/spravni_rad/

V praxi je správní řízení o povolení k pobytu písemné, ústní jednání jsou výjimkou. Pokud policie nařídí ústní jednání, musí (nehrozí-li nebezpečí z prodlení) o tom vyrozumět účastníky nejméně 5 dnů předem; účastníci mohou navrhnout, aby toto jednání bylo veřejné a policie by tomu měla vyhovět, pokud tím nemůže být způsobena újma ostatním účastníkům (§49 správního řádu).

V praxi je hlavní a jedinou povinností účastníka předložit žádost a požadované náležitosti – přílohy žádosti.

4.1.2

Je třeba právní pomoc advokáta?

Pro řízení o vydání povolení k pobytu v zásadě platí, že služby advokátů ani jiných poskytovatelů právních služeb nejsou nutné. Stejně jako je v české společnosti absurdní, aby se např. někdo nechal zastupovat při vyřizování občanského anebo řidičského průkazu, stejně tak by nemělo být třeba zastoupení advokátem či jiným poradcem v řízeních na cizinecké policii. Právní poradci často stojí jen zbytečně peníze (služby bývají často předraženy) a jejich hlavní pomoc spočívá v tom, že vystojí určité fronty.

Výjimkou je situace, kdy rodinný příslušník pobývá v ČR anebo jinde v Schengenském prostoru nelegálně; v těchto případech lze doporučit, aby dotyčná rodina vyhledala právní pomoc. Vedle advokátů jsou důležitými poskytovateli právní pomoci v cizineckých věcech tzv. nevládní organizace, tedy právnické osoby, které se angažují ve prospěch práv cizinců a jejich služby jsou většinou pro uživatele zdarma, neboť tyto organizace financují svou činnost z grantů.

Tato publikace se snaží být pomocí všem, kdo si chtějí své pobytové povolení vyřídit sami.

4.2 Žádost o vydání povolení k pobytu

Řízení o vydání povolení k pobytu se zahajuje podáním žádosti.

Řízení je zahájeno dnem, kdy podání dojde správnímu úřadu (tedy nejčastěji cizinecké policii nebo Ministerstvu vnitra), a to i v případě, kdy žádost je podána neúplná, tedy bez povinných náležitostí či nikoli na předtištěném formuláři, anebo jinak vadná (např. bez podpisu).

4.2.1

Formulář žádosti

Žádost se podává na předtištěném formuláři. Tyto formuláře jsou v současnosti fialové barvy a jsou k dispozici na cizinecké policii v tištěné podobě. Lze je rovněž stáhnout z internetu, a to např. též zde

<http://www.mvcr.cz/rady/formulare/cizinci/zadost2.pdf> .

Tyto formuláře se pak vyplní ručně. Do kolonky účel pobytu může rodinný příslušník napsat slova „sloučení rodiny“ anebo tam může napsat číslo příslušného paragrafu např. 15a a 87h. K vyplněnému formuláři je možné připojit jako nepovinnou přílohu cokoli dalšího: odůvodnění žádosti, pokud je toto odůvodnění delší a není účelné ho psát rukou do formuláře; plná moc pro zástupce; jiná potvrzení či dobrozdání (např. doporučující dopisy atd.).

4.2.2

Forma podání žádosti

§ 37 odst. 1 až 4 správního řádu stanoví, že

(1) Podání je úkonem směřujícím vůči správnímu orgánu. Podání se posuzuje podle svého skutečného obsahu a bez ohledu na to, jak je označeno.

(2) Z podání musí být patrné, kdo je činí, které věci se týká a co se navrhuje. Fyzická osoba uvede v podání jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, popřípadě jinou adresu pro doručování podle § 19 odst. 3. V podání souvisejícím s její podnikatelskou činností uvede fyzická osoba jméno a příjmení, popřípadě dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání vztahující se k této osobě nebo jí provozovanému druhu podnikání, identifikační číslo a adresu zapsanou v obchodním rejstříku nebo jiné zákonem upravené evidenci jako místo podnikání, popřípadě jinou adresu pro doručování. Právnická osoba uvede v podání svůj název nebo obchodní firmu, identifikační číslo nebo obdobný údaj a adresu sídla, popřípadě jinou adresu pro doručování. Podání musí obsahovat označení správního orgánu, jemuž je určeno, další náležitosti, které stanoví zákon, a podpis osoby, která je činí.

(3) Nemá-li podání předepsané náležitosti nebo trpí-li jinými vadami, pomůže správní orgán podateli nedostatky odstranit nebo ho vyzve k jejich odstranění a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu.

(4) Podání je možno učinit písemně nebo ústně do protokolu anebo v elektronické podobě podepsané zaručeným elektronickým podpisem. 16) Za podmínky, že podání je do 5

dnů potvrzeno, popřípadě doplněno způsobem uvedeným ve větě první, je možno je učinit pomocí jiných technických prostředků, zejména prostřednictvím dálkopisu, telefaxu nebo veřejné datové sítě bez použití zaručeného elektronického podpisu.

Podat žádost je tedy možno učinit zejména doporučeně poštou anebo osobně na přepážce cizinecké policie. Jelikož ovšem na cizinecké policii nemají podatelnu, jsou tam velké fronty a pracovníci cizinecké policie v rozporu se zákonem často odmítnou žádost „nabrat“, je většinou snazší cestou podat žádost poštou.

Ohledně podání žádostí elektronicky s elektronickým podpisem viz seznam elektronických adres pracovišť cizinecké policie

http://www.mv.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=48965#reditel

Hrozí-li nebezpečí prodlení (např. večer na konci posledního dne lhůty) a je třeba stihnout podání žádosti k určitému datu, je možné podat žádost běžnou e-mailovou zprávou a do pěti dnů pak doplnit poštou.

4.2.3

Žádost může podat i zmocněnec cizince, na základě písemné plné moci, která nemusí být úředně ověřena.

§ 33 /1 až 3 správního řádu k tomu říkají:

(1) Účastník si může zvolit zmocněnce. Zmocnění k zastoupení se prokazuje písemnou plnou mocí. Plnou moc lze udělit i ústně do protokolu. V téže věci může mít účastník současně pouze jednoho zmocněnce.

(2) Zmocnění může být uděleno

a) k určitému úkonu, skupině úkonů nebo pro určitou část řízení,

b) pro celé řízení,

c) pro neurčitý počet řízení s určitým předmětem, která budou zahájena v určené době nebo bez omezení v budoucnu; podpis na plné moci musí být v tomto případě vždy úředně ověřen a plná moc musí být do zahájení řízení uložena u věcně příslušného správního orgánu, popřípadě udělena do protokolu, nebo

d) v jiném rozsahu na základě zvláštního zákona.

(3) Zmocněnec může udělit plnou moc jiné osobě, aby místo něho za účastníka jednala, jen je-li v plné moci výslovně dovoleno, že tak může učinit, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Pokud je účastník v řízení zastoupen, doručují se (až na výjimky) pak veškeré písemnosti pouze zástupci cizince, nikoli cizinci samotnému.

4.2.4

Adresa pro doručování

Hrozí-li potíže při doručování písemnosti, měl by žadatel sdělit policii dle § 19 správního řádu adresu pro doručování; touto adresou může být i elektronická adresa, pokud má účastník elektronický podpis. Cizinec může nově sdělit policii adresu pro doručování i pro všechna řízení, která se s ním povedou v budoucnu.

4.2.5

Účinky podání žádosti

Podáním žádosti se dle § 87y legalizuje pobyt rodinného příslušníka na území ČR, a to až do doby skončení řízení.

Více viz kapitola 3.

4.3 Náležitosti žádosti

Náležitosti k žádosti o povolení k pobytu lze dělit na:

- obecné náležitosti - které musí být předloženy policii ke každé žádosti o povolení k pobytu, ať již jde o občana EU nebo rodinného příslušníka občana EU (jsou 3: cestovní doklad, fotografie a doklad o zajištění ubytování)

a

- zvláštní náležitosti (doklad o zdravotním pojištění a doklad o účelu pobytu, který má velmi různé podoby).

4.3.1

Cestovní doklad

Ačkoli k pobytu stačí občanovi EU pouze jeho průkaz totožnosti, tedy jiný doklad než jen cestovní pas, k žádosti o povolení k pobytu musí předložit cestovní pas.

4.3.2

Fotografie

Fotografie musí být v předepsaných rozměrech.

4.3.3

Doklad o zajištění ubytování

§ 87i odst. 2 říká, že jím je „*doklad o vlastnictví bytu nebo domu, doklad o oprávněnosti užívání bytu nebo úředně ověřený podpis na písemném potvrzení oprávněné osoby o souhlasu s ubytováním občana Evropské unie(a) nebo jeho rodinného příslušníka. Úřední ověření se nevyžaduje, podepíše-li oprávněná osoba souhlas před orgánem policie.*“

Ze zákona tedy vyplývá, že se musí jednat o listinný doklad, tedy papír, a to buď o:

- výpis z katastru nemovitostí (na němž je žadatel zapsán jako vlastník) nebo
- doklad o oprávněnosti užívání nemovitosti: nájemní smlouva, podnájemní smlouva, výpis z katastru nemovitosti, v němž je zaneseno věcné břemeno, na jehož základě má cizinec právo danou nemovitost užívat anebo
- potvrzení osoby, která je uvedena v předchozích dvou bodech (vlastníka, nájemce či podnájemce aj.), že souhlasí s tím, aby v této nemovitosti cizinec bydlel + podpis ověřený u notáře nebo na obecním úřadě. Policie má někdy tiskopisy, na které je možno toto potvrzení vydat, potom je možné použít tento formulář, není to ovšem povinnost; viz příloha zde.

Jinak může tento doklad vypadat následovně:

Já, František Svoboda, nar....., trvale bytem, jakožto vlastník/nájemce domu/bytu čp. ...v obci, v ulici, dávám tímto pro účely správního řízení o vydání

potvrzení o přechodném pobytu/povolení k přechodnému pobytu/ povolení k trvalému pobytu pro pana Mariána Kováče, nar., bytem v SK..., občana Slovenska, číslo cest. pasu....., svůj výslovný souhlas k tomu, aby pan Marián Kováč bydlel a byl hlášen k přechodnému/trvalému pobytu na adrese

Místo Datum Podpis Ověření podpisu

Cizinec je tedy povinen předložit jen jeden z výše uvedených 3 dokladů.

4.3.4

Potíže s dokladem o ubytování ze strany policie

Policie v praxi často vyžaduje jak úředně ověřené potvrzení, nýbrž i nájemní smlouvu. Tato praxe je v rozporu se zákonem, nejen s jeho nynějším textem, ale i s jeho smyslem. Je totiž možné užívat byt i na základě jiného než nájemního práva, zkrátka vlastník nemovitosti může nechat u sebe bydlet druhou osobu, aniž by s ní uzavřel nájemní smlouvu; tato osoba pak nemá nájemní právo, nýbrž pouze užívací právo, které je sice právně méně jisté, ovšem policii toto nepřísluší řešit. Policii tedy musí – dle zákona – stačit i pouhé potvrzení od oprávněné osoby (vlastníka nebo pod/nájemce nemovitosti – nájemce by snad měl svůj nájem prokázat) s ověřeným podpisem. Naopak nájemní či jiná smlouva nemusí mít ověřený podpis. Pokud by policie měla o pravosti dokladu pochybnost, může sama nahlédnout do katastru nemovitostí popř. kontaktovat osobu, která je na nájemní smlouvě podepsána.

V praxi se vyžaduje též na ohlašovacích trvalého pobytu pro české občany jak výpis z katastru, tak nájemní smlouva tak i ověřený souhlas majitele. Cizinci na tom tedy nejsou hůře než občané ČR. Obě praxe jsou nicméně protizákonné.

4.3.4

Rozpor cizineckého zákona s evropskou směrnicí o volném pohybu

Vyžadování dokladu o zajištění ubytování od občanů EU a od rodinných příslušníků občanů jiných států EU (ne občanů ČR) je v rozporu s Evropskou směrnicí, která v čl. 8 vylučuje, aby státy požadovaly od těchto cizinců podobný doklad. Ministerstvo vnitra a cizinecká policie odůvodnily toto nerespektování směrnice ochranou vlastníků nemovitostí. Po 1.květnu 2004 se totiž vyskytly případy, kdy se cizinci nahlásili na adresu, aniž o tom vlastník této nemovitosti vůbec věděl; v té době se totiž od občanů EU žádný doklad o zajištění ubytování nevyžadoval. I tak je ovšem nepřiměřené, aby policie vyžadovala tento doklad povinně od všech; správné by bylo vyžadovat tyto doklady max. v odůvodněných případech, nikoli např. v případě manželky, která se chce nastěhovat k manželovi, s jehož ubytováním již vlastník souhlasil. V zájmu práv cizinců a v zájmu redukce extrémní byrokratičnosti cizineckého řízení by bylo dobré pokusit se napadnout toto ustanovení a tuto praxi soudní cestou.

4.3.5

Strach lidí přihlásit cizince k pobytu

Většina obyvatel ČR má velké obavy vydat komukoli (občanovi či cizincovi) potvrzení o souhlasu s (trvalým) pobytem. K tomu lze uvést několik právních poznámek:

- toto potvrzení – souhlas má vliv jen na administrativně-právní přihlášení cizince, neplyne z něj žádné soukromoprávní právo cizince užívat dotyčnou nemovitost. Vlastník domu tedy může přihlásit cizince k trvalému pobytu a druhý den ho vystěhovat; bez nájemní či jiné soukromoprávní smlouvy se cizinec nemůže ničeho domáhat. Vlastník má pouze nejasnou povinnost předat cizinci poštu (zvláště tu úřední), která mu přišla na adresu hlášenou u něj. - skutečné „nebezpečí“ vyplývající z přihlášení cizí osoby na určité adrese se velmi přeceňuje. Nejvíce se hovoří o tom, že by mohl přijít exekutor. To je určitě pravda, ovšem exekutor půjde do kteréhokoli bytu, o němž se domnívá, že tam jsou věci povinné osoby, tedy osoby,

na jejíž majetek je prováděna exekuce. Úřední hlášení je jen jedno pomocné vodítko. Naopak pokud se exekutorovi důvěryhodně sdělí, že určitý majetek nepatří povinnému, nesmí exekutor tento majetek zajistit.

- ubytovatel, tedy každá osoba, u níž cizinec bydlí, je povinna vystavit cizinci na jeho žádost potvrzení o ubytování pro policejní účely, v opačném případě může dostat i pokutu až 50.000,-Kč (§ 157a). V praxi ovšem cizinecká policie bohužel tuto povinnost nevymáhá a cizincům není nápomocna k tomu, aby od svých ubytovatelů dostali doklad o zajištění ubytování.

- naopak vystavení jasně nepravdivého potvrzení o zajištění ubytování (tedy ví-li osoba vydávající potvrzení již v okamžiku podepisování potvrzení zcela jasně, že cizinec u ní bydlet nebude) je také přestupkem se sankcí až 5.000,-Kč (§ 157a).

4.3.5

Doklad o účelu pobytu

Doklady o zajištění účelu pobytu jsou velmi rozmanité. Doklady o účelu pobytu

- u občanů EU jsou např. doklad o tom, že je v ČR zaměstnán, podniká nebo provozuje jinou samostatnou výdělečnou činnost anebo zde studuje; v ostatních případech občan EU žádný doklad nepředkládá,
- u rodinných příslušníků jde o doklady o tom, že jsou rodinnými příslušníky, že jsou nezaopatření, že jsou ze strany občanů EU vyživováni či že s občany EU žijí či žili ve společné domácnosti.

Dalšími doklady o účelu pobytu jsou různá potvrzení o tom, jak dlouho zde již občan EU žije.

4.3.6

Příklady dokladů o účelu pobytu

Pokud je občan EU v ČR zaměstnán, předloží zřejmě pracovní smlouvu nebo doklad od úřadu práce či správy sociálního zabezpečení (nikoli už pracovní povolení). Pokud cizinec podniká, předloží živnostenský list anebo výpis z obchodního rejstříku týkající se právnické osoby, jejíž je členem nebo statutárním orgánem (např. jednatelem společnosti s.r.o.), pokud cizinec studuje, předloží potvrzení o studiu.

Ostatní občané EU, kteří zde chtějí registrovat pobyt, např. občané EU, kteří v ČR hodlají jen trávit stáří, nepředkládají nic.

Doklad potvrzující, že cizinec je rodinným příslušníkem občana EU záleží na typu rodinného vztahu:

- manžel předloží oddací list
- dítě mladší 21 let předloží rodný list,
- dítě manžela občana EU, pokud je toto dítě mladší 21 let, předloží jak oddací list svého rodiče tak svůj rodný list
- rodič občana EU, je-li tento občan EU mladší 21 let, rodný list tohoto dítěte
- nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii občana EU anebo manžela občana EU předloží rodný list či rodné listy + doklad o nezaopatřenosti
 - cizinec žijící s občanem EU ve společné domácnosti předloží čestné prohlášení, potvrzení o tom, že je spolu s občanem EU hlášen na společné adrese a písemný návrh důkazů, jimiž je možno jejich společné soužití prokázat (svědecké výpovědi žadatelů, sousedů, dalších osob, jiné důkazy)
- cizinec, který se o sebe není schopen ze zdravotních důvodů sám postarat bez osobní péče občana EU, předloží písemný návrh důkazů, jimiž je možno prokázat jeho závislost na občanovi EU (např. lékařské potvrzení, svědecké výpovědi aj.)

Nezaopatřenost se prokáže buď potvrzením o studiu či jiné návštěvě školy anebo potvrzením o zdravotním stavu (lékařským nebo např. přiznáním invalidního důchodu).

Vyživovanost ze strany občana EU lze prokázat např. potvrzením o zasílání peněz, listinným dokladem o tom, že příjmy rodinného příslušníka jsou nižší než jeho životní náklady aj.

Splnění podmínky nejméně 5letého pobytu pro získání trvalého pobytu se bude prokazovat v závislosti na typu pobytu např. dokladem o zaměstnání, o studiu, o bydlení a hrazení nájemného, písemným návrhem svědeckých výpovědí, čestným prohlášením aj. Nejsnazší je, pokud občan EU byl vždy řádně hlášen na policii (viz hlášení místa pobytu dle kapitoly 7).

4.3.7

Doklad o zdravotním pojištění

Doklad o zdravotním pojištění (tento doklad naopak předkládá jen ten občan EU, který nepředkládá účel pobytu). Dále musí toto předložit i každý rodinný příslušník, který žádá o přechodný pobyt.

Občan EU předloží doklad o tom, že je ve své zemi zdravotně pojištěn dle zákonů své země (např. Francouz předloží své francouzské zdravotní pojištění), tedy příslušný Evropský průkaz zdravotního pojištění.

Pokud jsou rodinní příslušníci občanů EU také účastni veřejných systémů zdravotního pojištění v jiných státech EU (např. manželka Francouze bude rovněž pojištěna ve Francii, i když nemá francouzské občanství), mohou předložit rovněž jen evropský průkaz pojištěnce. Ostatní občané třetích států předloží buď doklad o smluvním zdravotním pojištění uzavřeném v ČR (např. od Pojišťovny VZP a.s., Pojišťovny Slávia, Maxima aj.) anebo doklad o zdravotním pojištění uzavřeném se zahraniční pojišťovnou, pokud toto pojištění „kryje všechna rizika v ČR.“

Ustanovení § 180i definuje doklad o zdravotním pojištění následovně:

Dokladem o cestovním zdravotním pojištění se pro účely tohoto zákona rozumí doklad, kterým cizinec dokládá zajištění úhrady nákladů léčení v souvislosti s úrazem nebo náhlým onemocněním na území, včetně nákladů spojených s převozem nemocného do státu, jehož cestovní doklad vlastní, popřípadě do jiného státu, ve kterém má povolen pobyt, a to do výše minimálně 30 000 EUR, po dobu pobytu na území.

4.3.8

Předkládané náležitosti nesmí být starší 180 dnů, kromě cestovního pasu a matričních dokladů.

4.4 Průběh řízení

Řízení o vydání oprávnění k pobytu se zahajuje většinou podáním žádosti. Dále řízení probíhá až do dne právní moci rozhodnutí, tedy do vydání příslušného povolení anebo do pravomocného rozhodnutí o zamítnutí žádosti nebo o zastavení řízení

4.4.1

Osobní podání žádosti

Klasický postup v případě řízení před cizineckou policií vypadá tak, že cizinec přijde na policii se všemi doklady, vyplní tam formulář, úředník žádost i náležitosti zkontroluje a pokud vše souhlasí, tak žádost „nabere“, tedy přijme. Jinak cizince pošle pryč pro chybějící náležitost.

Tento klasický postup může být časově velmi nákladný, pokud jsou na úřadovných fronty. Navíc mnoho cizinců je povinno podat určitou žádost v určitém krátkém časovém období a pokud zrovna nemá volný půlden až den, nemusí to stihnout. Navíc, odmítne-li policista

žádost nabrat (na což nemá dle správního řádu právo, ovšem přesto se tak v praxi děje), musí cizinec přijít znovu a znovu vystát frontu.

4.4.2

Podání žádosti poštou

Někdy je proto lepší poslat žádost doporučeně poštou, což umožňuje § 37 správního řádu. Správní orgán potom musí žádost přijmout a pokud žádost není úplná, vyzve písemně účastníka k doplnění.

V případě žádostí o pobytová povolení se vyžaduje i předložení pasu a pas pochopitelně není bezpečné posílat v obálce, ani doporučeně; je ovšem možno poslat fotokopii cestovního dokladu. Pokud ovšem policista nemá důvod pochybovat o cizincově identitě (např. dostal-li cizinec nějaké povolení již v minulosti) a je-li rozumný, vyřídí žádost, aniž by pas viděl a předvolá cizince – i s pasem – rovnou k vydání rozhodnutí, takže ušetří cizinci jednu cestu a frontu.

4.4.3

Zastoupení v řízení

V zákoně nebrání nic ani tomu, aby cizinec podal žádost o pobyt v zastoupení, tedy aby udělil jinému plnou moc a ten podal žádost místo něj (povinnost podat žádost osobně se vztahuje jen na víza - § 170). Tato plná moc nemusí být dle § 33 správního řádu úředně ověřena.

4.4.4

Podání žádosti z ciziny

Zákon nevyklučuje ani to, aby žádost podal i cizinec, který se ještě nalézá v cizině. Takový cizinec může žádost podat buď v zastoupení anebo poštou. V praxi se toto ovšem zatím neděje. Pokud ovšem jsou takto předloženy všechny náležitosti, policie musí žádosti vyhovět a zástupci účastníka předat příslušný průkaz.

Policie ovšem může vyžadovat, aby se cizinec osobně účastnil na řízení, tedy aby se dostavil na policii. Takové výzvě pochopitelně není možné vyhovět, pokud cizinec se na území ČR nenachází. Je otázkou, zda-li by zastupitelský úřad na základě takového předvolání se cítil povinen udělit cizinci vízum, lze o tom každopádně pochybovat. Řízení by se tedy tímto dostalo do mrtvého bodu a policie by je mohla např. přerušit. Cizinec by se pak mohl pouze snažit napadnout ono usnesení o předvolání.

4.4.5

Za všech okolností ale musí každý příslušný úřad jakoukoli žádost přijmout a začít ji vyřizovat vždy, i když je neúplná, v tom případě má žadatele vyzvat k doplnění. Neúplnou žádost není možné ihned zamítnout. I neúplná žádost je žádostí, jejímž podáním je zachována lhůta. Nemá-li tedy cizinec všechny potřebné doklady v potřebné lhůtě (např. rodič nově narozeného dítěte ho ještě nemá zapsané v cestovním dokladu do dvou měsíců po narození - § 88), může podat žádost neúplnou a chybějící náležitosti doplnit později.

4.4.6

Zahájení řízení z úřední povinnosti

V druhém typu řízení zahajuje správní orgán z vlastní iniciativy. Půjde většinou o řízení o zrušení povolení k pobytu.

4.4.7

Účastníci řízení

Účastníkem řízení je především samotný cizinec, který o vydání určitého povolení žádá anebo o jehož povolení k pobytu se v řízení jedná.

Kromě cizince mohou existovat ovšem ještě další účastníci řízení.

§ 27 správního řádu stanoví:

1) Účastníky řízení (dále jen "účastník") jsou

a) v řízení o žádosti žadatel a další dotčené osoby, na které se pro společenství práv nebo povinností s žadatelem musí vztahovat rozhodnutí správního orgánu;

b) v řízení z moci úřední dotčené osoby, jimž má rozhodnutí založit, změnit nebo zrušit právo anebo povinnost nebo prohlásit, že právo nebo povinnost mají anebo nemají.

(2) Účastníky jsou též další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech.

Dotčenými osobami může být např. člen cizincovy rodiny, jeho zaměstnavatel a někdy i další osoby. Všechny tyto osoby mají v řízení určitá práva. Např. mají právo se v řízení vyjádřit, mají právo předkládat návrhy důkazů a mají právo, aby jim rozhodnutí bylo doručeno. Pokud jim doručeno není, pak takové rozhodnutí nemůže být pravomocné.

4.4.8

Předvolání k osobní účasti na řízení

Policie má právo v odůvodněných případech žadatele či jiné osoby předvolat k výslechu. Předvolání se doručuje do vlastních rukou zpravidla nejméně 5 dnů předem (§ 59 správního řádu). Předvolaná osoba je povinna přijít, jinak jí hrozí pokuta až 50.000 Kč. O výslechu se sepíše protokol; pokud s jeho obsahem osoba, která se výslechu účastnila, nesouhlasí, musí být její námitky do protokolu zaznamenány (§ 18/3 správního řádu).

4.4.9

Povinnost účastníka vypovídat

Na rozdíl od obecné úpravy ve správním řádu, mají v cizineckém řízení všichni účastníci povinnost vypovídat jako svědci. Ustanovení § 169/3 nově stanoví: *Účastník řízení je povinen se na vyzvání účastnit osobně úkonů v řízení. Správní orgán je oprávněn vyslechnout účastníka řízení, je-li to nezbytné pro zjištění skutečného stavu věci, zejména pro posouzení, zda se nejedná o obcházení tohoto zákona cizincem s cílem získat oprávnění k pobytu na území, zejména zda účelově neuzavřel manželství nebo zda jeho účelově prohlášeným souhlasem nebylo určeno otcovství. Účastník řízení je povinen vypovídat pravdivě a nesmí nic zamlčet. Policie účastníka řízení poučí o důsledcích odmítnutí výpovědi a nepravdivé nebo neúplné výpovědi.*

Povinnost vypovídat se tedy netýká jen cizinců samotných ale i dalších účastníků řízení.

4.4.10

Šetření v místě bydliště

Cizinecká policie může zajet do místa bydliště cizince a tam sbírat poznatky o cizinci, např. dotazovat se sousedů a jiných osob. Toto se téměř výhradně, ale zato velmi často děje prověřování tzv. fingovaných manželství.

4.4.11

Prověřování fingovaných manželství a fingovaných určení otcovství

Policie nyní vyvíjí poměrně velkou aktivitu při prověřování tzv. fingovaných manželství popř. fingovaných určení otcovství. Děje se tak téměř vždy v případech, kdy cizinec žádá o pobyt z titulu společné domácnosti.

Základními prostředky tohoto prověřování je šetření v místě bydliště cizince a jeho rodiny a oddělený výslech manželů či jiných partnerů na policii. Při tomto výslechu jsou cizinci a jeho partnerovi (každému odděleně) kladeny otázky, které jsou většinou stejné či obdobné, jejich odpovědi jsou protokolovány a následně předloženy oběma vyslychaným k porovnání a k vyjádření se k nim. Obsahově se otázky týkají široké škály faktů z minulosti i z přítomného tvrzeného soužití vyslychaných partnerů.

Na výslech se rozhodně nemá cenu jakkoli připravovat a, pokud vztah není fingovaný, není se jej třeba nikterak obávat.

Častá obava smíšených párů se týká ponižujícího kladení dotazů na intimní soužití páru. Ačkoli má účastník řízení povinnost vypovídat, nelze z toho dovodit, že se musí podvolit šikaně ze strany policie. Pokud je určitý dotaz oprávněně vnímán jako zasahující do lidské důstojnosti, není protiprávní na takový dotaz odmítnout odpovědět.

Častým problémem u výslechů je skutečnost, že cizinec nedostatečně ovládá češtinu, ve které je vyslychán. Proto je dobré obstarat si pro řízení tlumočnicka; tlumočnicka je si ale nutno obstarat na vlastní náklady.

U výslechu může být přítomen zástupce účastníka. Tentýž zástupce může být přítomen u výslechu obou partnerů.

4.4.12

Lhůty pro vyřízení žádosti

Lhůty pro vyřízení žádostí o pobytová povolení pro občany EU a jejich rodinné příslušníky činí 60 dnů od podání žádosti (§ 169/2). Pokud do této doby policie rozhodnutí nevydá, může cizinec požádat Ředitelství služby cizinecké policie v Praze, aby podniklo opatření proti nečinnosti, tedy např. aby samo rozhodlo (§ 80 správního řádu).

4.5 Rozhodnutí a opravné prostředky

Rozhodnutí o vydání pobytového povolení je buď kladné a v takovém případě policie ihned předá cizinci příslušný pobytový průkaz (viz 4.6) anebo je zamítavé a policie jej doručí cizinci písemně.

4.5.1

Náležitosti rozhodnutí

Zamítavé rozhodnutí musí být odůvodněno: musí tedy dle § 68 správního řádu obsahovat „důvody výroku nebo výroků rozhodnutí, podklady pro jeho vydání, úvahy, kterými se správní orgán řídil při jejich hodnocení a při výkladu právních předpisů a informace o tom, jak se správní orgán vypořádal s návrhy a námitkami účastníků a s jejich vyjádřením k podkladům rozhodnutí.“

Dále musí rozhodnutí obsahovat poučení o odvolání.

Rozhodnutí se doručí účastníkovi na adresu pro doručování, kterou sdělil správnímu orgánu nebo na adresu jeho hlášeného pobytu, je si rovněž možno zvolit zmocněnce pro doručování (§ 20/2 správního řádu). Pokud adresát není zastižen, může být písemnost uložena na poště a pak platí za doručenu 10. dnem po uložení, a to i v případě, že se o ní nedozvěděl a nově i v případě, že se na této adrese nezdržoval (§ 24 správního řádu – může následně požádat o prominutí zmeškání lhůty pro odvolání- § 41 správního řádu).

4.5.2

Odvolání

Odvolání je nutno podat do 15 dnů u orgánu, proti jehož rozhodnutí směřuje. O odvolání rozhoduje nadřízený orgán, tedy např. Ředitelství služby cizinecké policie či Ministerstvo vnitra. Proti rozhodnutí Ministerstva vnitra v první instanci se podává opravný prostředek nazvaný rozklad – o rozkladu rozhoduje ministr.

Odvoláním dochází většinou k tomu, že napadené rozhodnutí nenabývá právní moci, tedy že se odkládá jeho platnost a účinnost, a to až do doby rozhodnutí nadřízeného orgánu.

Odvolací orgán je povinen rozhodnout nejdéle do 30 dnů od podání odvolání. Odvolací orgán může rozhodnutí např. potvrdit nebo změnit anebo vrátit zpět orgánu prvního stupně.

4.5.3

Forma odvolání

Odvolání může mít např. tuto formu:

Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie

prostřednictvím

Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v/Inspektorát cizinecké policie v.....,
adresa

Věc: odvolání proti rozhodnutí Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v/Inspektorátu cizinecké policie v....., č.j.

Žadatel: jméno, příjmení, státní občanství, datum narození, bydliště v ČR, číslo pasu

Dne mi bylo doručeno rozhodnutí Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v/ Inspektorátu cizinecké policie v....., č.j., ze dne, kterým policie zamítla mou žádost o/ zastavila řízení o mé žádosti o, která byla podána dne..... Proti tomuto rozhodnutí podávám v otevřené lhůtě toto

o d v o l á n í,

které odůvodňuji následovně:

I.

.....

namítat lze, že policie neoprávněně neuznala určitou předloženou náležitost
že policie své rozhodnutí nedostatečně odůvodnila
že policie vyložila zákon chybně, což může být i nepřiměřeně restriktivně
že policie nevezala v úvahu některé další skutečnosti
že policie neprovedla některé důkazy, které žadatel navrhoval (nové skutečnosti a návrhy na nové důkazy lze v odvolání uplatnit jen tehdy, pokud nemohly být uplatněny během řízení před orgánem prvního stupně (§ 82/4 správního řádu)

II.

Vzhledem k výše uvedenému

n a v r h u j i,

aby odvolací orgán změnil napadené rozhodnutí tak, že povolení se mi vydává.

Místo Datum Podpis (nemusí být ověřen)

Lze přidat i přílohy: např. plnou moc či jiné

4.5.4

Zmeškání odvolání nelze zhojit

Pokud se účastník neodvolá, nemůže již později rozhodnutí napadnout ani před soudem ani před Ústavním soudem.

4.5.5

Opravné prostředky proti zamítnutému odvolání

Pokud odvolání nebylo vyhověno, je možné podat správní žalobu ke Krajskému soudu (v Praze k Městskému soudu). Žalobu je nutno podat u soudu do 60 dnů od doručení rozhodnutí o odvolání. Pokud stěžovatel není nemajetný, musí se žalobou zaplatit soudní poplatek ve výši 2.000,-Kč (položka 14a zákona o soudních poplatcích). Žaloba může mít obdobnou strukturu i obsah jako odvolání, závěrem se je nutno domáhat toho, aby soud zrušil rozhodnutí odvolacího orgánu. Lze nicméně silně doporučit, aby stěžovatel vyhledal odbornou právní pomoc.

Pokud by soud správní žalobu zamítl nebo odmítl, je možno podat tzv. kasační stížnost u Nejvyššího správního soudu v Brně. Následně by bylo možno podat ústavní stížnost u Ústavního soudu.

Opravné prostředky je nutno používat v tom pořadí, jak za sebou následují; pokud se určitý opravný prostředek nepodá, jsou další opravné prostředky již vyloučeny.

4.6. Průkazy

Pokud policie žádosti o povolení k pobytu vyhoví, vydá cizinci neprodleně příslušný pobytový průkaz:

4.6.1

Potvrzení o přechodném pobytu (§ 87n)

Potvrzení o přechodném pobytu (§ 87n), je průkaz potvrzující přechodný pobyt občana EU; vydává se bez časového omezení a platí, dokud není občanovi EU pobyt zrušen anebo dokud nezískal pobyt trvalý, toto potvrzení tedy není třeba prodlužovat.

4.6.2

Průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana EU (87o)

Průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie (§ 87o) je průkaz potvrzující přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU, vydává se na dobu předpokládaného pobytu občana EU, s nímž rodinný příslušník pobývá, nejvíce však na 5 let (není jasné, jak by se rodinný příslušník mohl vůči policii bránit, pokud by došlo k neshodě ohledně této předpokládané doby pobytu, zda by mohl podat např. odvolání proti vydání tohoto průkazu). Tento průkaz je po 5 letech nutno prodloužit a k tomu je třeba předložit cestovní pas, doklad o zajištění ubytování, zdravotní pojištění a doklad potvrzující, že v ČR pobývá společně s občanem EU.

Pokud by rodinný příslušník platnost průkazu neprodloužil, nestal by se jeho pobyt nelegálním, ovšem dopustil by se přestupku.

4.6.3

Průkaz o povolení k trvalému pobytu občana Evropské unie (§ 87r)

Průkaz o povolení k trvalému pobytu občana Evropské unie (§ 87r) je průkazem pro občana EU, který má trvalý pobyt v ČR. Vydává se na dobu 10 let a o prodloužení je nutno zažádat do 15 dnů po skončení jeho platnosti. K žádosti o povolení je třeba jen cestovní doklad a při případné změně podoby i fotografie. Pokud občan EU o prodloužení v této lhůtě nepožádá, dopustí se přestupku, jeho pobyt je ovšem dál legální.

4.6.4

Průkaz o povolení k trvalému pobytu (§ 87t)

Průkaz o povolení k trvalému pobytu (§ 87t) je průkazem pro rodinného příslušníka s trvalým pobytem, tedy např. i pro rodinného příslušníka občana ČR. Vydává se také na 10 let a lze ho prodloužit za stejných podmínek jako předchozí průkaz.

4.6.5

Obecně k průkazům o pobytu

Všechny čtyři průkazy jsou samostatnými doklady a jsou v nich uvedeny jméno, příjmení, datum a místo narození, státní příslušnost, číslo cestovního dokladu, adresa hlášeného pobytu v ČR, rodné číslo a případně další skutečnosti vztahující se k pobytu. Do dokladů se budou na žádost provádět i změny těchto údajů a vyznačovat se do nich bude i omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům soudem (§ 87u).

4.6.6

Zrušení průkazu rozhodnutím o zrušení údaje o místě pobytu

Poslední novela zavedla právo ubytovatele cizince, aby navrhl policii zrušit údaj o místě hlášeného pobytu cizince na území, tedy adresu cizince (§ 98a). Toto se týká i hlášeného pobytu občana EU a jeho rodinného příslušníka.

Cizinecká policie je povinna zrušit údaj o místě hlášeného pobytu cizince, který je uveden v potvrzení o přechodném pobytu občana Evropské unie nebo jeho rodinného příslušníka, za těchto podmínek: (98a)

- a) *byl-li zápis tohoto údaje proveden na základě pozměněných, neplatných*
- b) *nebo padělaných dokladů nebo nepravdivě nebo nesprávně uvedených skutečností,*
- c) *byl-li objekt, na jehož adrese je cizinec hlášen k pobytu na území, odstraněn nebo zanikl,*
- d) *pokud ubytování nesplňuje podmínky uvedené v § 100 písm. d), nebo*
- e) *zaniklo-li právo užívat objekt nebo vymezenou část objektu, na jehož adrese je cizinec hlášen k pobytu na území a neužívá-li tento objekt nebo jeho vymezenou část.*

Ubytovatel cizince je existenci výše uvedeného důvodu policii prokázat.

Policie při rušení průkazu nemusí postupovat ve správním řízení, tedy nemusí zejména rozhodnutí odůvodňovat. Policie by měla cizinci své rozhodnutí alespoň oznámit, tedy doručit, jinak by rozhodnutí nemělo nabýt právní moci.

Zruší-li policie adresu cizince, stává se místem pobytu cizince sídlo inspektorátu cizinecké policie, v jehož místní příslušnosti byl údaj o místě hlášeného pobytu cizinci úředně zrušen.

V těchto případech přestává průkaz občana EU či jeho rodinného příslušníka platit a cizinec je povinen tento průkaz odevzdat na cizinecké policii. Nový průkaz dostane cizinec až tehdy, když předloží policii nový doklad o zajištění ubytování.

4.6.7

Další důvody skončení platnosti průkazů

Dle ustanovení § 87z a 87aa končí platnost všech výše uvedených průkazů občana EU a jeho rodinného příslušníka z následujících důvodů: (§ 87z)

- a) uplynutím doby v něm uvedené,*
- b) ohlášením jeho ztráty nebo odcizení,*
- c) nabytím právní moci rozhodnutí soudu o omezení nebo zbavení způsobilosti držitele průkazu k právním úkonům,*
- d) nabytím státního občanství České republiky, nebo*
- e) úmrtím držitele průkazu nebo nabytím právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení držitele průkazu za mrtvého.*

Policie dále zruší platnost průkazů, jestliže

- a) je průkaz poškozen tak, že zápisy v něm uvedené jsou nečitelné nebo je porušena jeho celistvost,*
- b) průkaz obsahuje nesprávné údaje nebo neoprávněně provedené změny, nebo*
- c) fotografie v průkazu neodpovídá skutečné podobě jeho držitele.*

Dle § 87z/3: *je-li držitel průkazu přítomen a plně uzná důvody zrušení platnosti průkazu, považuje se stav věci podle odstavce 2 za prokázaný a vydá se příkaz na místě. Odůvodnění příkazu se nahradí vlastnoručně podepsaným prohlášením držitele průkazu, že se zrušením platnosti průkazu souhlasí. Podepsáním prohlášení se příkaz stává pravomocným a vykonatelným rozhodnutím. O této skutečnosti musí být držitel průkazu předem prokazatelně poučen.*

5. DŮVODY NEUDĚLENÍ POVOLENÍ K POBYTU

Požádá-li občan EU nebo rodinný příslušník občana EU o povolení k pobytu, nemusí být jeho žádosti za všech okolností vyhověno, a to ani tehdy, pokud splňuje podmínky popsané v kapitole 3. Občanovi EU a jeho rodinnému příslušníku musí být povolení k pobytu zamítnuto, ovšem pouze z důvodů ochrany bezpečnosti státu, veřejného pořádku a veřejného zdraví; pod tyto důvody spadají i tzv. fingoaná manželství a fingoaná určení otcovství, která mohou být důvodem zamítnutí žádosti pro rodinného příslušníka občana EU.

5.1 Důvody neudělení povolení k pobytu obecně

5.1.1

Důvody pro zamítnutí žádosti o vydání potvrzení o přechodném pobytu pro občana EU (87d)

Policie žádost o vydání potvrzení o přechodném pobytu na území zamítne, jestliže

- a) *žadatel nepředloží náležitosti stanovené zákonem,*
- b) *žadatel se stal neodůvodnitelnou zátěží systému sociální péče, systému příspěvku na péči nebo systému pomoci v hmotné nouzi České republiky*
- c) *je důvodné nebezpečí, že by žadatel mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek,*
- d) *je žadatel evidován v evidenci nežádoucích osob*

5.1.2

Důvody pro zamítnutí žádosti o vydání povolení k přechodnému pobytu pro rodinného příslušníka občana EU (87e)

Policie žádost o povolení k přechodnému pobytu, jestliže jsou důvody dle § 87d, tedy

- a) *žadatel nepředloží náležitosti stanovené zákonem,*
- b) *žadatel se stal neodůvodnitelnou zátěží systému sociální péče, systému příspěvku na péči nebo systému pomoci v hmotné nouzi České republiky*
 - c) *je důvodné nebezpečí, že by žadatel mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek,*
- d) *je žadatel evidován v evidenci nežádoucích osob*

a dále zamítne též, jestliže žadatel

- a) *ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí, pokud k takovému onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území,*
- b) *je zařazen do informačního systému smluvních států, nebo*
- c) *se dopustil obcházení tohoto zákona s cílem získat povolení k přechodnému pobytu na území, zejména pokud účelově uzavřel manželství nebo jeho účelově prohlášeným souhlasem bylo určeno otcovství,*
- d) *se bez vážného důvodu nedostaví k výsledku (§ 169 odst. 3), odmítne vypovídat nebo ve výpovědi uvede nepravdivé skutečnosti.*

K důvodu podle písm. a) se přihlédne pouze za podmínky, že rozhodnutí o zamítnutí žádosti bude přiměřené z hlediska jeho zásahu do soukromého nebo rodinného života žadatele.

K důvodu podle odstavce 1 písm. b) se nepřihlédne, jde-li o vydání povolení k přechodnému pobytu v zájmu České republiky nebo z důvodu plnění mezinárodního závazku. Policie projedná vydání povolení k přechodnému pobytu se smluvním státem, který žadatele zařadil do informačního systému smluvních států, a v řízení přihlédne ke skutečnostem, které vedly k

tomuto zařazení. Vydání povolení k přechodnému pobytu policie oznámí smluvnímu státu, který žadatele do informačního systému smluvních států zařadil.

5.1.3

Důvody pro neudělení povolení k trvalému pobytu občanovi EU nebo jeho rodinnému příslušníkovi

Policie nebo ministerstvo žádost o povolení k trvalému pobytu zamítne, jestliže

- a) žadatel nepředloží náležitosti stanovené zákonem,
- b) je důvodné nebezpečí, že by žadatel mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek,
- c) se žadatel dopustil obcházení tohoto zákona s cílem získat povolení k trvalému pobytu, zejména pokud účelově uzavřel manželství nebo jeho účelově prohlášeným souhlasem bylo určeno otcovství,
- d) je žadatel evidován v evidenci nežádoucích osob (§ 154),
 - e) žadatel je zařazen do informačního systému smluvních států, jde-li o rodinného příslušníka občana Evropské unie, který sám není občanem Evropské unie, nebo
- f) žadatel ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí, pokud o povolení k trvalému pobytu žádá bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území a k takovému onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území,
 - g) se žadatel bez vážného důvodu nedostaví k výsledku (§ 169 odst. 3), odmítne vypovídat nebo ve výpovědi uvede nepravdivé skutečnosti, nebo
- h) v řízení nejsou potvrzeny důvody podle § 87g nebo 87h.

5.2 Bezpečnost státu, veřejný pořádek a veřejné zdraví

5.2.1 Bezpečnostní důvody obecně

Bezpečnost státu a veřejný pořádek jsou právní pojmy, jejichž definici do určité míry utváří též právo evropských společenství a které je nutno vykládat v konkrétní situaci přiměřeným a rozumným způsobem. Pokud jde o jednání cizince v minulosti, u veřejného pořádku by mělo jít nejméně o přestupek či jiný správní delikt, aby se dalo hovořit o „narušení vážným způsobem“. Co se týče pojmu ohrožení bezpečnosti státu a veřejného pořádku, cizinec ještě nic neudělal, ovšem stát má podezření, že by se něčeho dopustit mohl, zde má tedy stát poměrně široký prostor pro zvážení potřebných opatření; podmínkou je, že podezření státu musí být důvodné, což neznamená jen odůvodněné (tedy že je něco napsáno v odůvodnění příslušného rozhodnutí), nýbrž že důvody jsou skutečně přesvědčivé.

5.2.2 Evidence nežádoucích osob

Evidence nežádoucích osob (§ 154) je seznam osob označených za nežádoucí, tedy jejichž pobyt na území ČR „nelze umožnit“ z důvodu *bezpečnosti státu, veřejného pořádku, veřejného zdraví, ochrany práv a svobod druhých anebo z důvodu obdobného zájmu chráněného na základě závazku vyplývajícího z mezinárodní smlouvy.*

Do evidence nežádoucích osob je cizinec zařazen policií na základě následujících ustanovení zákona. (§ 154/2až 7))

(2) *Policie rozhodne o označení cizince za nežádoucí osobu na základě vlastních poznatků, požadavku ústředního správního úřadu České republiky, požadavku zpravodajské služby České republiky anebo závazku vyplývajícího z mezinárodní smlouvy.*

(3) *Policie označí cizince za nežádoucí osobu na základě*

a) *pravomocného rozhodnutí soudu o trestu vyhoštění z území, 10) nebo*

b) pravomocného rozhodnutí o správním vyhoštění.

(4) Policie dále označí za nežádoucí osobu cizince, v jehož případě

- a) náklady spojené se správním vyhoštěním nese policie nebo ministerstvo (§ 123 odst. 4),
- b) náklady spojené s dobrovolným návratem nese ministerstvo a cizinec neuhradil přepravní náklady v poloviční výši (§ 123a odst. 2), nebo
- c) náklady spojené s vycestováním do zahraničí nese ministerstvo a cizinec neuhradil přepravní náklady (§ 124b).

(5) Ten, kdo žádá o zařazení cizince do evidence nežádoucích osob podle odstavce 1, musí dbát na zachování přiměřenosti mezi důvodem pro toto zařazení a důsledky tohoto zařazení. Policie je oprávněna požadovat po tom, kdo uplatňuje požadavek podle odstavce 1, prokázání přiměřenosti podle předchozí věty, pokud tato přiměřenost není prokázána v požadavku. Při prokazování přiměřenosti je třeba zejména posuzovat dopady tohoto rozhodnutí do soukromého a rodinného života cizince.

(7) Policie cizinci jeho zařazení do evidence nežádoucích osob nesděluje.

Zařazení do evidence nežádoucích osob je rozhodnutím mimo správní řízení, cizinec se nejenže nemůže odvolat, nýbrž se o tom ani nedozví a už vůbec se nedozví důvody zařazení na tento seznam. Cizinec toto zjistí až teprve, když je mu na hranicích náhle odepřen vstup anebo když je mu zamítnuto udělení povolení k pobytu nebo prodloužení průkazu. Teprve pak se může pokoušet o obranu.

Policie musí při zařazení dbát přiměřenosti a jednou za rok přezkoumat důvody zařazení cizince do evidence nežádoucích osob (§ 155)

Evidence nežádoucích osob je pouze jakási pomůcka pro policii, nevyplývá z ní právní zákaz pro cizince přijet a pobývat v ČR (ani nemůže vyplývat, neboť cizinec o tom často neví).

Do evidence nežádoucích osob může být zařazen i občan EU. Do evidence nežádoucích osob ovšem nemůže být za žádných okolností zařazen občan ČR.

5.2.3

Celoschengenský seznam nežádoucích cizinců

Celoschengenský seznam nežádoucích cizinců, tzv. informační systém smluvních států je obdobný seznam jako evidence nežádoucích osob na úrovni celé EU respektive smluvních států Schengenské úmluvy. Do tohoto seznamu nemůže být zařazen občan EU, rodinný příslušník občana EU tam ovšem zařazen být může. Česká policie by měla zařadit cizince – občana třetí země do tohoto informačního systému nikoli automaticky po označení za nežádoucí osobu, nýbrž jen v případě, že cizinec představuje nebezpečí i pro ostatní státy.

§ 154/6 stanoví:

(6) Cizinec označený za nežádoucí osobu je evidován v evidenci nežádoucích osob. Je-li důvodné nebezpečí, že cizinec označený za nežádoucí osobu může ohrozit závažným způsobem veřejný pořádek nebo bezpečnost smluvních států, policie zařadí údaje o jeho jménu a příjmení, ostatních jménech, datu a místu narození, pohlaví, státním občanství a důvod pro označení cizince za nežádoucí osobu do informačního systému smluvních států; to neplatí v případě občana Evropské unie 1a) 1b) nebo občana smluvního státu.

5.2.4

Ochrana veřejného zdraví

S bezpečnostními důvody souvisí i ochrana veřejného zdraví. Zákon stanoví, že pobyt je možno neudělit cizinci, který „ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí“.

Podmínkou je, že k tomuto onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území. Při tomto důvodu nestačí pouhé podezření jako u odmítnutí vstupu, nýbrž cizinec musí být skutečně nemocen a tím ohrožovat veřejné zdraví. Tyto nemoci musí být ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 274/2004 Sb., vydané dle § 182a. Jedná se o tyto nemoci ohrožující veřejné zdraví:

- *nemoci podléhající hlášení podle Mezinárodního zdravotního řádu a další nově se vyskytující vysoce nebezpečné nákazy (např. těžký akutní respirační syndrom - SARS, pravé neštovice),*
- *tuberkulóza dýchacího ústrojí v aktivním stadiu mikroskopicky nebo kulturačně pozitivní nebo s tendencí rozvinutí,*
- *syfilis, nebo*
- *jiné infekční nemoci, pro které příslušný správní úřad k ochraně před jejich zavlečením stanovil ochranná opatření.*

Nemoci a postižení ohrožující veřejný pořádek:

- *poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek a*
- *akutní psychotické poruchy, deliria či impulzivní stavy a další nemoci spojené s chováním ohrožujícím druhé osoby, které se projevuje násilím nebo chováním projevujícím se ničením, nebo jejich důvodnou hrozbou.*

5.2.5

Limity pro uplatňování bezpečnostních výhrad

Všechna rozhodnutí, kterými stát uplatňuje výhradu bezpečnosti a veřejného pořádku, musí splňovat podmínku přiměřenosti. Tato podmínka je v zákoně formulována takto: *při rozhodnutí musí být zachována přiměřenost mezi důvodem pro ukončení pobytu a důsledky tohoto rozhodnutí, zejména je přitom nutno přihlížet k dopadům rozhodnutí do soukromého a rodinného života cizince.* Toto ustanovení dává policii dostatek prostoru, aby vzala v potaz opravdu všechny relevantní skutečnosti v daném případě a to nikoli jen skutečnosti týkající se cizince samotného, nýbrž i dopad pro jiné osoby. V praxi se bohužel policie dosud často jen cizince optá na to, zda má v ČR rodinné příslušníky. Směrnice v čl. 28 výslovně vyžaduje posouzení těchto faktorů: *délka pobytu, věk, zdravotní stav, rodinné a ekonomické poměry, společenská a kulturní integrace a intenzita vazeb na zemi původu.*

S výjimkou odepření vstupu již neexistuje vůči občanům EU rozhodnutí omezující právo pobytu, které by policie musela vydat automaticky, bez ohledu na jakékoli další okolnosti, tedy bez podmínky přiměřenosti, jako tomu bylo dřív a jako je tomu často při zrušení pobytu cizincům ze třetích zemí. Je tomu tak dobře, neboť přiměřenost je jedna ze zásad každého rozhodování demokratického právního státu a všechna rozhodnutí by tedy měla být přiměřená okolnostem, a to i v případě rozhodnutí, na které není právní nárok.

Směrnice klade v čl. 27 další limity státům pro uplatňování omezení volného pohybu kvůli bezpečnosti a veřejnému pořádku:

- *důvody nesmí být uplatňovány k hospodářským účelům*
- *důvody musí spočívat jen na osobním chování dotyčného cizince*
 - *chování cizince musí představovat skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti*
 - *důvody nesmí být zformalizovány či z automatizovány, např. předchozí odsouzení za trestný čin nestačí*
 - *státy nesmí systematicky šetřit minulost cizinců v policejních záznamech ostatních členských států, nýbrž pouze v případě důvodného podezření.*

5.3 Fingovaná manželství

Zvláštním důvodem neudělení povolení k pobytu, který ovšem souvisí s veřejným pořádkem, jsou tzv. fingovaná manželství. V českém prostředí toto jednání navíc souvisí s další společensky nežádoucí praxí, totiž tzv. fingovanými určeními otcovství.

5.3.1

Definice fingovaných manželství v českém cizineckém zákoně

Český cizinecký zákon tuto skutkovou podstatu postihuje formulací: cizinec, „*se dopustil obcházení tohoto zákona s cílem získat povolení k pobytu na území, zejména pokud účelově uzavřel manželství nebo jeho účelově prohlášeným souhlasem bylo určeno otcovství*“.

Směrnice 2003/86/ES o slučování rodin hovoří o „*účelovém manželství, partnerství nebo osvojení*“.

5.3.2

Co jsou fingovaná manželství v praxi

Fingované manželství v oblasti cizineckého práva je vždy sňatkem cizince bez povolení k pobytu či s nižším pobytovým statutem na straně jedné a občana daného státu nebo cizince, který požívá určitý vyšší pobytový status na straně druhé (pro zjednodušení se bude dále hovořit jen o „občanovi“), přičemž účelem uzavření tohoto manželství je získání povolení k pobytu pro onoho prvního cizince. Typickým případem je sňatek občana a cizince, mezi nimiž není žádný jiný vztah než jejich ryze obchodní transakce spočívající v absolvování sňatečního obřadu a v předání dohodnuté finanční částky (v praxi se částky pohybují od několika tisíc až do výše několika desítek tisíc korun). Cizinec si tedy sám nebo přes zprostředkovatele nalezne občana, jemuž zaplatí za to, že mu tento občan pomůže získat oddací list, jehož předložení je podmínkou pro získání určitého pobytového statutu v daném státě anebo – v případě Evropské unie – rovněž v jiných členských státech. Následně se oba manželé již nemají žádný důvod vidět, vyjma eventuální spolupráce při rozvodu manželství poté, co toto manželství splnilo svůj pobytový účel. Toto je fingované manželství ve své nejčistší podobě.

Druhým základním typem fingovaného manželství je sňatek muže a ženy, kteří se sice znají a mezi nimiž existuje určitý vztah, např. sousedský, přátelský (anebo milenecký), ovšem ani jeden z nich nehodlá s druhým vést manželský život. Ani v tomto případě není vyloučena úplata za vstup do sňatku, ovšem jednání občana je často motivováno úmyslem cizincovi nezištně pomoci k legalizaci jeho pobytu anebo k získání lepšího pobytového statutu. Tento druhý základní model se např. v němčině někdy odlišuje od prvního klasičtějšího typu fingovaného manželství (Scheinehe) pojmem „ochranné manželství“ (Schutzehe).

5.3.3

Definice fingovaného manželství

Fingované manželství je takový svazek, při jehož uzavření byly dány dva úmysly snoubenců:

- jednak úmysl negativní, totiž nevést společně rodinný život jako manželé, a
- pak úmysl pozitivní, totiž obejít předpisy přistěhovaleckého práva.

Chybí-li negativní úmysl, jde pouze o výhodný sňatek, který jednomu ze snoubenců zajistí i právo pobytu v daném státě. Chybí-li naopak pozitivní úmysl, jedná se zřejmě rovněž o fingované manželství, které ovšem nespadá do oblasti přistěhovaleckého práva a které mohlo sledovat jiné důvody.

Obsah pojmu obcházení zákona nebude činit zřejmě žádné obtíže. Smyslem přistěhovaleckých předpisů je zvýhodnit při povolování pobytu rodinné příslušníky, zatímco pro ostatní mají platit jiná – méně výhodná – pravidla.

Oproti tomu výklad pojmu manželský život může činit v dnešní době, kdy instituce manželství prochází velkými změnami, komplikace. Evropský soud pro lidská práva v jednom případě judikoval, že rodinný život předpokládá „skutečnou existenci úzkých osobních vazeb

v praxi“. U neformálních svazků klade judikatura tohoto soudu dále důraz především na jejich stabilitu po určitou dobu a na záměr obou stran, naopak společné soužití je sice zpravidla znakem rodinného života, ovšem nikoli nezbytně nutným. Lze se jen dohadovat, jaké další znaky (vedle již zmíněných - stability, záměru být spolu a společného soužití - bydlení) musí nebo by měly být pro naplnění pojmu manželský život splněny: sexuální život, manželská věrnost, úmysl mít děti, společné hospodaření, společné trávení volného času? Všechny tyto znaky bývají totiž u většiny manželství alespoň po určitou dobu přítomny, ovšem u mnoha manželství dány nejsou. Především u manželství uzavíraných mezi osobami, které se dobře znají či si jsou dokonce blízké, je přesná hranice mezi fingovaným a nefingovaným manželstvím v podstatě nestanovitelná. Mírnější pojetí totiž pojem manželství zcela relativizuje, přísnější pojetí bude naopak po cizincích požadovat něco, co někdy i většina obyvatel západních společností už dávno nesplňuje. Nedefinovatelnost pojmu manželský život je ve vztahu k právním následkům, které mohou být s fingovaným manželstvím spojeny (viz dále), závažným problémem.

Co se týče obou výše uvedených úmyslů při uzavírání sňatku, může být otázkou, zda oba tyto úmysly musí být sledovány oběma snoubenci anebo zda fingovaným manželstvím je i takový sňatek, jehož fingovanost plánuje jen jedna strana. Z jazykového výkladu českého cizineckého zákona i příslušných právních předpisů jiných evropských států spíše vyplývá, že stačí i jen jednostranná fingovanost, což potvrzují i některé případy ze západní Evropy, kdy jeden z manželů udá druhého. Ačkoli vada vůle je zajisté důvodem pro prohlášení manželství za neplatné ve smyslu rodinně-právním, je dle mého názoru velmi sporné, zda do takovéto situace má vstupovat se svými sankcemi i právo správní. Fingovanost manželství by potom snad mohl způsobit i jen ten, komu z toho žádné negativní právní následky nevzniknou (např. občan by prohlásil, že společný manželský život při svatbě neplánoval a cizincovo povolení k pobytu by z tohoto důvodu bylo zrušeno), a zneužitelnost tohoto institutu při manželských sporech je nabílední.

Vztah muže a ženy, kteří uzavřeli fingované manželství, se může během doby změnit. Nejen ve známém filmu Zelená karta, nýbrž i v praxi se někdy stává, že tyto osoby spolu začnou vést rodinný život. V takovém případě dle mého názoru získají tito manželé právo na ochranu svého rodinného života a stát by tedy neměl jejich pobytu na svém území bránit; rodinně-právní aspekty takové situace nyní nechávám stranou. Na druhou stranu skutečnost, že úkon uzavření jejich manželství splňoval podmínky fingovaného sňatku, zůstává nezměněna a pokud jsou za takové jednání ukládány sankce (viz dále), nemusí pozdější zamilování dříve fingovaných manželů uložení takové sankce, např. pokuty, a priori vylučovat.

Přesné definování fingovaného manželství pro účely cizineckého práva je důležité zejména pro účely důsledného odlišení fingovaného manželství od manželství nefunkčního anebo manželství rozpadlého či rozvráceného. Stejně jako mnoho jiných manželství i manželství mezi občany a cizinci se často nevydaří a manželé se rozcházejí, ovšem ne vždy se (ihned) rozvádí. Zde je tedy nutno jasně postulovat, že byl-li sňatek uzavřen v úmyslu vést manželský život, nemůže pozdější – byť sebedřívější - neúspěch tohoto plánu vést k prohlášení manželství za fingované. Za protiprávní by bylo možno považovat pouze odvolání se na takto již rozpadlé manželství při další žádosti o povolení k pobytu za předpokladu, že ten, kdo se na manželství odvolává, již do budoucna vylučuje obnovení manželského soužití s ještě nerozvedeným manželem.

5.3.4

Další aspekty fingovaného manželství:

- časová neomezenost postihu: policie může cizinci zrušit přechodný i trvalý pobyt též po mnoha letech, časově není nikterak omezena; jediné omezení v zákoně spočívá v tom, že rozhodnutí musí být přiměřené, jde –li o zrušení trvalého pobytu (§ 871),
- občan, který fingované manželství uzavře, se stává manželem ve smyslu rodinného práva a z toho vzniká řada právních rizik (vznikne mu společné jmění manželů, tedy odpovídá za dluhy fingovaného manžela, jeho fingovaný manžel má dále právo bydlet s ním v bytě a může jej zastupovat v běžných věcech – tedy jeho jménem činit některé právní úkony).

5.3.5

Odpovědnost občana, který uzavřel s cizincem fingované manželství

Až do července roku 2007 platilo zcela bezpečně, že občan, který uzavřel fingované manželství, nemohl být za toto nikterak potrestán. V červenci 2007 byl do českého trestního práva zaveden nový trestný čin, totiž napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky. Ačkoli existují silné právní důvody, proč tuto skutkovou podstatu nelze použít na boj proti fingovaným manželstvím, dle zpráv z médií zahájila policie několik trestních stíhání českých občanů, kteří fingovaná manželství uzavřeli.

5.3.6

V praxi je hlavní otázkou každého případu fingovaného sňatku jeho prokazatelnost. Má-li policie informace nebo jen podezření, že manželství je fingované, měla by začít v této věci šetřit a může si i předvolat manžele na pohovor či výslech. Výsledkem rozhovoru může být jasné zjištění, že manželství je fingované a pobyt neudělí. I po udělení pobytu může policie pojmout podezření, že manželství je fingované (např. mají-li manželé hlášená trvalá bydliště každý jinde). Opět pak může předvolat manžele k výslechu. Další chvílí, kdy se manželství může vyšetřovat, je ukončení manželství rozvodem. Cizinec je pak povinen hlásit změnu osobního stavu a policie může opět zahájit vyšetřování. Policie má většinou velký problém prokázat fingovanost konkrétního manželství. Klade totiž sama sobě zřejmě přehnané a formalistické nároky na průkaznost tohoto zjištění: pokud nemá zcela jasný důkaz (přiznání cizince nebo občana při výslechu, konstatování soudu v rozvodovém rozsudku), rozhodnutí o zrušení pobytu většinou nevydá, ač je situace vcelku zřejmá. Někdy se policie snaží odůvodnit neudělení pobytu cizinci důvody bezpečnostními, které považuje za mnohem snáze prokazatelné, byť jsou naprosto bagatelní (cizinec přetáhl svůj pobyt o krátkou dobu, cizinec pozdě něco nahlásil atd.). Ačkoli fingovaných manželství je zřejmě celá řada, jen ve velmi málo případech policie skutečně použije zákonem předpokládaná opatření.

5.3.7

Fingovaná určení otcovství

Obdobná ustanovení jako pro fingovaná manželství platí též ohledně tzv. fingovaných určení otcovství. Tato praxe se v ČR dle některých zpráv vyskytla v letech 2006 a 2007 a spočívala v tom, že svobodná matka českého občana spolu s cizincem souhlasně prohlásili, že otcem dítěte je cizinec. Toto prohlášení se dalo většinou za úplatu a na základě tohoto „otcovství“ získal cizinec povolení k trvalému pobytu.

5.4 Odepření vstupu na území ČR

Policie musí odepřít občanovi EU a jeho rodinnému příslušníkovi vstup do ČR z následujících důvodů: (§9)

1. nemá –li platný cestovní doklad a nesplňuje-li podmínky podle § 5 odst. 5,
2. předloží-li padělaný nebo pozměněný cestovní doklad nebo povolení
3. k pobytu,

4. *je-li důvodné podezření, že trpí závažnou nemocí,*
5. *je-li důvodné nebezpečí, že by při svém pobytu na území mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek, nebo*
6. *je-li zařazen do evidence nežádoucích osob a příslušný orgán, který uplatnil podnět na zařazení občana Evropské unie do této evidence (§ 154 odst. 2) potvrdí, že trvá důvodné nebezpečí, že by mohl při svém pobytu na území ohrozit bezpečnost státu nebo narušit veřejný pořádek.*

Rodinnému příslušníku se kromě toho ještě odepře vstup z následujících důvodů:

- *nepředloží-li vízum, podléhá-li vízové povinnosti nebo povolení k pobytu*
- *je-li důvodné nebezpečí, že by mohl ohrozit bezpečnost jiného smluvního státu nebo v něm narušit veřejný pořádek,*
- *je-li zařazen do informačního systému smluvních států a příslušný orgán, který rodinného příslušníka do tohoto systému zařadil, potvrdí, že trvá důvodné nebezpečí, že by mohl při svém pobytu na území jiného smluvního státu ohrozit jeho bezpečnost nebo narušit veřejný pořádek.*

O odepření vstupu se vydá rozhodnutí dle správního řádu. Obdobně policie postupuje i v případě rodinného příslušníka občana EU, pokud rodinný příslušník tohoto občana Evropské unie doprovází nebo pokud rodinný příslušník prokáže, že tento občan Evropské unie pobývá na území.

Rozhodnutí o odepření vstupu se nevydává, je-li důvodem odepření vstupu pravomocné rozhodnutí soudu o trestu vyhoštění z území nebo pravomocné rozhodnutí o správním vyhoštění. Cizinec, kterému byl odepřen vstup na území, je povinen bez zbytečného odkladu vycestovat zpět do zahraničí.

Při odepření vstupu do ČR na hranicích má policie relativně nejširší pravomoci a policie se při tomto konání často nemusí ohlížet ani na eventuální nepřiměřenost takového rozhodnutí (viz 6.2.2).

Po zrušení hraničních kontrol připadá klasické odepření vstupu zejména na mezinárodních letištích a dále v případě přechodného znovuzavedení hraničních kontrol, např. při velkých sportovních utkáních.

6. SKONČENÍ PRÁVA POBYTU

V této kapitole je pojednáno o těch situacích, kdy občan EU nebo jeho rodinný příslušník má v ČR právo pobytu, ale toto právo pobytu následně pozbude.

Nejde zde tedy o situace, kdy cizinec jen žádá o povolení k pobytu a toto mu není uděleno (viz kapitola 5).

Zde je pojednáno o těchto zásazích státu do práva pobytu občanů EU a jejich rodinných příslušníků (tedy do práva volného pohybu):

- 1) ukončení pobytu k němuž se nevyžaduje povolení (tedy pobytu občanů EU nebo bezvízového styku občanů států, kteří vízum nepotřebují)
- 2) zrušení povolení k pobytu a neprodloužení pobytového průkazu a
- 3) vyhoštění (soudní i správní)

6.1 Ukončení pobytu bez víza

Pobyt, k němuž není potřeba vízum, je jednak pobyt občanů EU, kteří nezažádali o potvrzení o přechodném pobytu, a pak pobytu rodinných příslušníků občanů EU, kteří jsou občany států, se kterými má ČR bezvízový styk.

Tento pobyt se ukončí z následujících důvodů: (§ 19)

Cizinec

- a) *úmyslně ohrozil veřejný pořádek,*
- b) *poruší povinnost stanovenou tímto zákonem,*
- c) *pobývá na území bez platného cestovního dokladu, pokud k tomu není oprávněn podle tohoto zákona nebo při pobytové kontrole policie zjistí skutečnost podle § 9 odst. 1 písm. b), f), g), h), i) nebo j),*

tedy b) předloží padělaný nebo pozměněný cestovní doklad, vízum nebo povolení k pobytu, f) je nežádoucí osobou (§ 154), g) je zařazen do informačního systému smluvních států, to neplatí, je-li cizinci uděleno vízum opravňující pouze k pobytu na území, h) je důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při svém pobytu na území ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek nebo ohrozit mezinárodní vztahy České republiky, i) je důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při svém pobytu na území jiného smluvního státu ohrozit jeho bezpečnost nebo v něm narušit veřejný pořádek anebo ohrozit mezinárodní vztahy smluvních států, nebo j) je důvodné podezření, že cizinec trpí závažnou nemocí.

- d) *na žádost policie neprokáže zajištění prostředků k pobytu na území (§ 13) nebo nepředloží ověřené pozvání (§ 15 a 180),*
- e) *na žádost policie neprokáže zajištění nákladů spojených s vycestováním z území, nebo*
- f) *na území pobývá na cestovní doklad, který byl orgánem státu, který jej vydal, prohlášen za neplatný nebo odcizený,*

za podmínky, že důsledky tohoto rozhodnutí budou přiměřené důvodu pro ukončení pobytu. Při posuzování přiměřenosti policie přihlíží zejména k dopadům tohoto rozhodnutí do soukromého a rodinného života cizince.

Tyto všechny důvody se tedy mohou principiálně vztahovat i na občana EU (vztah § 19 k § 87d/2 je nejasný) a na jeho rodinného příslušníka (toto je ovšem zčásti v rozporu s evropskou směrnicí o volném pohybu, která zakazuje členským státům omezovat volný pohyb z ekonomických důvodů). Policie si tím pravděpodobně hodlá ulehčovat důkazní situaci v oblasti zajišťování veřejného pořádku.

U ohrožení veřejného pořádku stačí jeho „úmyslné“ ohrožení, nemusí jít o ohrožení závažným způsobem.

Podstatné ale je, že každé rozhodnutí o ukončení pobytu musí splňovat kritérium přiměřenosti.

Ukončování pobytu je vyloučeno ze správního řízení, cizinci je tedy ihned udělen výjezdní příkaz. Obranou proti tomuto opatření je tedy přímo správní žaloba.

Cizinec dostane po ukončení pobytu výjezdní příkaz a je povinen ve lhůtě stanovené výjezdním příkazem vycestovat, pokud není mezitím zahájeno řízení o správním vyhoštění. Cizinec je povinen vycestovat z území ČR, ovšem teoreticky mu nic nebrání v tom, aby se hned od hranic zase vrátil zpět do ČR (při absenci hraničních kontrol bude dokazování, zda neopustil území ČR v podstatě nemožné).

6.2 Zrušení povolení k pobytu

Zde jsou probrány důvody, ve kterých může cizinecká policie či Ministerstvo vnitra zrušit povolení k pobytu pro občana EU či pro jeho rodinného příslušníka.

Je přitom důležité si uvědomit, že platnost těchto povolení k pobytu nezaniká uplynutím žádné doby; pokud tedy není pobytové povolení aktivně zrušeno příslušným úřadem, trvá napořád, a to bez ohledu na skutečnost, zda-li cizinec má platný průkaz či ne.

6.2.1

Zrušení přechodného pobytu občana EU

Policie rozhodnutím zruší přechodný pobyt na území občanu EU, jestliže (§ 87d/2)

- a) *se stal neodůvodnitelnou zátěží systému sociální péče, systému příspěvku na péči nebo systému pomoci v hmotné nouzi,*
- b) *je důvodné nebezpečí, že by mohl při pobytu na území ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek, nebo*
- c) *ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí, pokud k takovému onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území,*

za podmínky, že rozhodnutí o zrušení přechodného pobytu na území bude přiměřené z hlediska jeho zásahu do soukromého nebo rodinného života občana Evropské unie.

Potvrzení o přechodném pobytu si občan EU nemusí prodlužovat, toto potvrzení platí bez časového omezení.

6.2.2

Zrušení přechodného pobytu rodinného příslušníka

Rodinnému příslušníkovi lze zrušit povolení k přechodnému pobytu (§ 87e a 87f)

- ze stejných či obdobných důvodů jako občanu EU (viz 6.2.1.)

a dále

- z důvodů obdobných důvodům dle § 87e, tedy jestliže rodinný příslušník

- a) *ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí, pokud k takovému onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území,*
- b) *je zařazen do informačního systému smluvních států, nebo*
- c) *se dopustil obcházení tohoto zákona s cílem získat povolení k přechodnému pobytu na území, zejména pokud účelově uzavřel manželství nebo jeho účelově prohlášeným souhlasem bylo určeno otcovství,*
- d) *se bez vážného důvodu nedostaví k výsledku (§ 169 odst. 3), odmítne vypovídat nebo ve výpovědi uvede nepravdivé skutečnosti.*

Pouze u důvodu podle písm. a) se přihlédne k tomu, zda rozhodnutí o zamítnutí žádosti bude přiměřené z hlediska jeho zásahu do soukromého nebo rodinného života žadatele.

V ostatních případech se povolení k přechodnému pobytu zruší bez přihlédnutí k přiměřenosti. Toto platí též o tzv. fingovaném manželství, pokud bude zjištěno dodatečně, o

uvedení nepravdivých skutečností v řízení o vydání povolení (pokud se zpětně odhalí, že cizinec uvedl nepravdivé skutečnosti a též o zařazení do celoschengenského seznamu nežádoucích osob. Může se tedy stát, že jiný stát rozhodne o zařazení cizince do celoschengenské evidence nežádoucích osob, a ČR z tohoto důvodu dotyčnému rodinnému příslušníkovi zruší povolení k přechodnému pobytu.

Dále se rodinnému příslušníkovi občana Evropské unie ukončí přechodný pobyt na území z následujících důvodů souvisejících s občanem EU, jehož rodinným příslušníkem je, tedy pokud

- a) *občanu Evropské unie byl zrušen přechodný pobyt na území; to neplatí pokud rodinný příslušník občana Evropské unie skutečně pečuje o dítě, a to po dobu vzdělávání dítěte občana Evropské unie v základní, střední a vyšší odborné škole nebo konzervatoři anebo studia tohoto dítěte na vysoké škole,*
- b) *občan Evropské unie v době přechodného pobytu na území zemřel; to neplatí, zdržoval-li se rodinný příslušník občana Evropské unie na území po dobu alespoň 1 roku před úmrtím občana Evropské unie, nebo*
- c) *manželství s občanem Evropské unie zaniklo na základě pravomocného rozhodnutí soudu o rozvodu manželství nebo prohlášení manželství za neplatné, nebylo-li rodinnému příslušníku občana Evropské unie rozhodnutím příslušného orgánu svěřeno do výchovy dítěte občana Evropské unie nebo nebylo-li mu přiznáno právo pravidelného osobního styku s takovým dítětem pouze na území anebo jestliže před zahájením rozvodového řízení toto manželství trvalo méně než 3 roky a v době trvání manželství měl rodinný příslušník občana Evropské unie na území povolen pobyt po dobu kratší než 1 rok,*

za podmínky, že toto rozhodnutí bude přiměřené z hlediska jeho zásahu do soukromého nebo rodinného života rodinného příslušníka.

Tyto důvody lze tedy uplatnit jen při zachování přiměřenosti rozhodnutí o zrušení povolení k přechodnému pobytu.

Pokud jde o důvod rozvodu s manželem – občanem EU, český zákon je formulován tak, že k zachování práva pobytu stačí splnění jen jedné podmínky; směrnice vyžaduje splnění obou podmínek, tedy jak nejméně tříletého trvání manželství tak i nejméně ročního pobytu v členském státě, tedy např. v ČR. Dle českého práva ovšem stačí, trval-li povolený pobyt jeden rok.

6.2.3

Průkaz o pobytu si rodinný příslušník musí prodloužit jen v případě, že tento průkaz byl vydán na dobu kratší 5 let. Jinak žádá po 5 letech rovnou o trvalý pobyt.

6.2.4

Zrušení povolení k pobytu z důvodu zařazení cizince do celoschengenského seznamu nežádoucích osob

V těchto případech je ČR principiálně povinna zrušit rodinnému příslušníkovi jeho přechodný pobyt na českém území. Výjimky stanoví např. § 87e/3, který říká, že k tomuto důvodu se nepřihlédne, *jde-li o vydání povolení k přechodnému pobytu v zájmu České republiky nebo z důvodu plnění mezinárodního závazku. Policie projedná vydání povolení k přechodnému pobytu se smluvním státem, který žadatele zařadil do informačního systému smluvních států, a v řízení přihlédne ke skutečnostem, které vedly k tomuto zařazení. Vydání povolení k přechodnému pobytu policie oznámí smluvnímu státu, který žadatele do informačního systému smluvních států zařadil.*

6.2.5

Zrušení trvalého pobytu občanovi EU a jeho rodinnému příslušníkovi

Trvalý pobyt (ať již jde o občana EU anebo o rodinného příslušníka občana EU) lze zrušit jen z těchto 3 důvodů (§ 87l): cizinec

- *ohrožuje bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušuje veřejný pořádek, není-li zahájeno řízení o správním vyhoštění,*
 - *se dopustil obcházení tohoto zákona s cílem získat povolení k trvalému pobytu, zejména pokud účelově uzavřel manželství nebo jeho účelově prohlášeným souhlasem bylo určeno otcovství, nebo*
 - *nepobývá na území ČR po dobu delší než 2 po sobě jdoucí roky,*
- za podmínky, že rozhodnutí bude přiměřené z hlediska zásahu do jeho soukromého nebo rodinného života.*

Povolení k trvalému pobytu se dále zruší tehdy, jestliže o to držitel tohoto povolení požádá. Průkazy o povolení k trvalému pobytu se prodlužují jednou za 10 let.

6.2.6

Výjezdní příkaz (§ 50)

Po zrušení přechodného pobytu udělí policie cizinci vždy výjezdní příkaz, kterým uloží cizinci povinnost vycestovat z ČR ve stanovené lhůtě (§ 50). Tato lhůta se u občana EU a jeho rodinného příslušníka může pohybovat mezi 30 až 60 dny, pokud není kratší lhůta odůvodněna bezpečnostními nebo zdravotními důvody. Cizinec je povinen vycestovat z území ČR, ovšem teoreticky mu nic nebrání v tom, aby se hned od hranic zase vrátil zpět do ČR (pokud nebude označen za nežádoucí osobu, což se ovšem stejně nedozví).

Výjezdní příkaz se nevydává v případě, že policie jen zamítla žádost o povolení k pobytu. Výjezdní příkaz se nemusí vydat ani v případě zrušení trvalého pobytu.

6.2.7

Neprodloužení průkazu

Zákon v §§ 87p, 87s a 87t stanoví, že průkaz občana EU nebo jeho rodinného příslušníka se neprodlouží, pokud shledá důvody pro zrušení povolení k pobytu. Lze tedy dovodit, že pokud policie shledá důvody pro zrušení pobytu, pak také pobyt zruší. Lze tedy uzavřít, že samostatnou sankci neprodloužení průkazu občanovi EU či jeho rodinnému příslušníkovi zákon nezná.

6.3 Vyhoštění

Správní vyhoštění nebo soudní vyhoštění je nejzávažnějším zásahem do práva pobytu občana EU na území ČR. Jeho právní podstata spočívá nejen ve skončení práva pobytu (nachází-li se cizinec na území ČR) a v zákazu vstupu a pobytu cizince na území ČR po určitou budoucí dobu, nýbrž též v rozhodnutí státu neudělit cizinci po tuto určitou dobu povolení k pobytu. Pouze vyhoštění je důvodem opravdové nelegality občana EU na území ČR, pouze vyhoštěný občan EU se nesmí pokusit o vstup do ČR, a to ani když v rámci Schengenu jsou odstraněny hraniční kontroly.

Vyhoštění má vždy automaticky za důsledek označení cizince za nežádoucí osobu (viz 6.1, 6.2.4).

6.3.1

Vyhoštění správní

O správním vyhoštění rozhoduje policie (Oblastní ředitelství služby cizinecké policie), která vyhoštění občanovi EU vydat může, ale také nemusí, a to i když by byly splněny všechny podmínky.

Občana EU a jeho rodinného příslušníka je možno vyhostit pouze (§ 119/2 a § 120/2) v následujících případech:

Jde-li o pobyt přechodný:

- *ohrožuje bezpečnost státu,*
- *závažným způsobem narušuje veřejný pořádek; to neplatí, jde-li o občana Evropské unie, který pobývá na území nepřetržitě po dobu nejméně 10 let, nebo*
- *ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí, pokud k takovému onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území.*

Jde-li o pobyt trvalý, lze občana EU či jeho rodinného příslušníka vyhostit pouze v případě, že *ohrožuje bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušuje veřejný pořádek a s ohledem na závažnost jeho jednání nepostačuje odnětí oprávnění k pobytu.*

Zákon i směrnice se snaží omezit právo policie vyhošťovat občany EU a jejich rodinné příslušníky z důvodu veřejného pořádku jen na skutečně naléhavé případy; u osob s trvalým pobytem se musí vždy zvážit, zda nepostačuje zrušení povolení k trvalému pobytu. Zákon trochu nelogicky zvýhodňuje občany EU s přechodným pobytem (absolutní zákaz vyhoštění z důvodu veřejného pořádku po 10 letech pobytu) oproti euroobčanům s trvalým pobytem (u nich může být i veřejný pořádek důvodem pro vyhoštění).

Délka platnosti vyhoštění není stanovena, analogicky k jiným ustanovením § 119 by se mělo jednat o max. 10 let.

Policie rozhoduje o správním vyhoštění do 7 dnů od zahájení řízení (§ 169/5). Lhůta pro odvolání proti rozhodnutí o správním vyhoštění činí jen 5 dnů, u cizinců mladších 18 let je lhůta 15 dnů – (§ 169/6).

Pokud se cizinec proti rozhodnutí o vyhoštění neodvolá, nebude moci uplatnit žádné další opravné prostředky (ani žalobu k soudu, ani ústavní stížnost) a mohl by se domáhat jen zrušení již pravomocného rozhodnutí, což je mnohem obtížnější.

Zrušení platnosti vyhoštění mohou dosáhnout ti občané EU a jejich rodinní příslušníci, kteří podají žádost a u nichž současně

- *pominuly důvody vydání správního vyhoštění a*
- *uplynula více než polovina doby platnosti vyhoštění (doba, po kterou nelze umožnit vstup na území) anebo alespoň 3 roky.*

O žádosti rozhoduje Ředitelství cizinecké policie v Praze.

6.3.2

Vyhoštění soudní

Soudní vyhoštění resp. trest vyhoštění může uložit soud cizinci – jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu (např. vedle trestu odnětí svobody nebo trestu peněžitého) – „*vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem*“ (§ 57 trestního zákona). Ve vztahu k občanům EU a jejich rodinným příslušníkům je soud při ukládání tohoto trestu limitován ve třech případech (§ 57/3 trestního zákona):

- trest vyhoštění je vyloučen, splňuje-li pachatel současně tyto 3 podmínky: a) má povolen dlouhodobý pobyt, b) má v ČR pracovní a sociální zázemí a 3) trest by byl v rozporu se zájmem na spojování rodin; dlouhodobým pobytem nutno rozumět i pobyt trvalý (dle některých komentářů i jakýkoli přechodný pobyt)
- u občanů EU a jejich rodinných příslušníků, kteří mají povolen trvalý pobyt, je nutno shledat vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu anebo veřejného pořádku
- u občanů EU pobývajících v ČR déle než 10 let, je nutno shledat vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu.

Délka trvání soudního vyhoštění může být od jednoho do deseti let anebo na dobu neurčitou (dle názoru Ústavního soudu je možno uložit trest vyhoštění na dobu neurčitou jen v případě pachatele, jehož náprava není možná) při rozhodování o délce musí soud přihlídnout „*ke*

stupni společenské nebezpečnosti trestného činu, možnostem nápravy a poměrům pachatele a ke stupni ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu“.

Poté, co trestní rozsudek nabude právní moci, oznámí soud své rozhodnutí policii a vyzve odsouzeného, aby neprodleně vycestoval z ČR, přičemž mu v odůvodněných případech může být poskytnuta lhůta k obstarání záležitostí až jeden měsíc, a to i opakovaně, nejdéle však na 180 dnů ode dne právní moci rozsudku. Existuje-li nebezpečí maření výkonu trestu vyhoštění, může být odsouzený vzat do vyhošťovací vazby (§ 350c trestního řádu); po dobu trvání vyhošťovací vazby zajišťuje policie cestovní doklady cizince k vycestování. Vyhošťovací vazba může trvat po stejnou maximální dobu jako vazba v přípravném řízení, v závislosti na závažnosti trestného činu od maximální doby 1 roku do maximální doby 4 let (to je spíše teoretické). Dle některých názorů se délka trvání vyhošťovací vazby nezapočítává do doby výkonu trestu vyhoštění, která má běžet až od skutečného opuštění území České republiky odsouzeným.

6.3.3

Upuštění od výkonu trestu vyhoštění

Na rozdíl od správního vyhoštění, které zná možnosti odstranění tvrdosti (např. povolení vstupu až na 30 dnů dle § 122), nezná trestní právo žádné přerušení trestu vyhoštění (např. analogicky k přerušení trestu odnětí svobody ze závažných důvodů).

Rovněž úprava upuštění od výkonu trestu vyhoštění je zcela nedostatečná. Soud může od výkonu trestu upustit jen v případě, že „*po vyhlášení rozsudku, kterým byl tento trest uložen, nastaly skutečnosti, pro které trest vyhoštění nelze uložit*“ (§ 350h trestního řádu), tedy v době vyhoštění by musela nastat situace vylučující uložení trestu vyhoštění dle § 57 trestního zákona. Toto ovšem není v praxi možné; jedinou výjimkou je situace občana Slovenska – bývalého občana Československa, který – ač vyhoštěn – získá české statní občanství prohlášením anebo případ, kdy se dramaticky změní politické poměry v cizím státě a vyhoštěnému cizinci by tam hrozilo nelidské zacházení.

6.c.4

Nekompatibilitnost trestu vyhoštění s právem EU

Česká republika tedy zatím neimplementovala ustanovení čl. 32 a 33 směrnice, která

- dává vyhoštěným občanům EU a jejich rodinným příslušníkům (tedy i soudně vyhoštěným) právo žádat nejpozději 3 roky po vydání rozhodnutí o vyhoštění o prominutí tohoto trestu s odůvodněním, že se změnilы okolnosti, které odůvodňovaly uložení tohoto trestu a
 - ukládá členským státům povinnost přezkoumat rozhodnutí o vyhoštění, které bylo vydáno jako vedlejší trest k trestu odnětí svobody, pokud od jeho vynesení do dne jeho vykonání již uplynuly 2 roky; členský stát přitom zkoumá, zda osoba cizince představuje stále skutečné nebezpečí pro veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost a zda se mezitím nezměnily okolnosti. Šlo by tedy o situaci, že cizinec je odsouzen do vězení i k vyhoštění, nejprve si odsedí trest odnětí svobody a pak po propuštění by stát měl přezkoumat, zda-li je jej stále třeba i vyhošťovat.

Nedostatečná implementace odpouštění trestů vyhoštění je o to závažnější, že až do roku 1998 byl trest vyhoštění ukládán jen na dobu neurčitou, tedy napořád. Tyto tresty, včetně trestů vyhoštění udělených soudy před rokem 1989 (tedy v době, kdy byl standard lidských práv cizinců zásadně odlišný), jsou tedy stále v platnosti a lze je pardonovat jen amnestií prezidenta republiky.

Neimplementování směrnice neznamená, že se této směrnice nelze dovolat před českými soudy, i neprovedené směrnice mají dle judikatury Evropského soudního dvora účinek. Český soud by pak byl povinen položit Evropskému soudnímu dvoru tzv. předběžnou otázku dle čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství. Směrnice se ovšem nevztahuje na rodinné příslušníky občanů ČR.

7. POVINNOSTI CIZINCŮ BĚHEM POBYTU V ČR

Každý cizince, stejně tak, jako každý člověk vůbec, kdo pobývá v ČR je povinen dodržovat všechny zákony a jiné právní předpisy, které se na něj vztahují. Jedná se např. o trestní zákon, daňové zákony, zákony o sociálním a zdravotním pojištění atd. Existují ovšem i povinnosti, které jsou povinni dodržovat speciálně cizinci a o některých těchto povinnostech je pojednáno v této kapitole.

7.1. Povinnost hlásit místo pobytu na území ČR (§ 93 a násl.)

Všichni cizinci, tedy i občané EU a jejich rodinní příslušníci a též osoby s trvalým pobytem, musí hlásit místo pobytu na území (toto nutno odlišit od potvrzení o přechodném pobytu dle 3.1.2.) Vyňati z této povinnosti jsou jen děti mladší 15 let, diplomaté či cizinci, jejichž svoboda byla omezena.

Povinnost hlásit místo pobytu se plní vyplněním a podepsáním přihlašovacího tiskopisu viz ZDE

Tento přihlašovací lístek je možné poslat buď policii (nejlépe doporučeně) anebo jej dát ubytovateli.

Ubytovatelem je dle § 99 každá osoba, která poskytuje ubytování za úhradu, tedy i ten, kdo od cizince sice peníze nebere, ovšem jiní ubytování mu za ubytování platí. Je-li cizinec ubytován u takovéto osoby (tedy ve většině případů), přechází povinnost hlásit místo pobytu de facto na ubytovatele: cizinec musí pouze předložit ubytovateli svůj cestovní doklad a vyplnit přihlašovací tiskopis, za odeslání tiskopisu policii (do 3 dnů!) již odpovídá ubytovatel.

Zákon dále ukládá cizincům hlásit i změnu místa pobytu, tedy přestěhování na dobu nejméně jednoho měsíce. Ač to zákon výslovně nestanoví, lze zřejmě postupovat zcela stejně jako při prvním hlášení místa pobytu (§ 98). Policie může vyžadovat doklady prokazující, že ke změně pobytu opravdu došlo.

7.1.1. Lhůty ke splnění povinnosti hlásit místo pobytu (§ 93 a násl.)

Občané EU a jejich rodinní příslušníci (zdržuje-li se občan EU v ČR) musí

- hlásit pobyt do 30 dnů od vstupu do ČR, pokud jejich předpokládaný pobyt v ČR bude delší než 30 dnů a
- hlásit změny pobytu do 30 dnů ode dne změny, pokud předpokládaná změna místa pobytu potrvá déle než 90 dnů (anebo déle než 180 dnů, což platí pro ty, kteří svůj pobyt nahlásili anebo jim bylo vydáno příslušné povolení k pobytu).

Pobývá-li občan EU mimo území ČR, musí jeho rodinný příslušník hlásit pobyt nikoli do 30 dnů, nýbrž do 3 dnů (tak jako ostatní cizinci ze třetích zemí).

7.1.2. Pokuty za neohlášení pobytu (§157)

Povinnost hlásit místo pobytu není v praxi ze strany policie důsledně vymáhána, její porušení se vůči cizincům i obtížně prokazuje vzhledem k tomu, že tuto povinnost sdílí i ubytovatel. Mnoho cizinců a mnoho ubytovatelů nic nehlásí a ani o této povinnosti nevědí. Cizincům lze ovšem teoreticky za její nesplnění uložit pokutu až 3.000 Kč (§ 157). Hlavní tíha odpovědnosti leží ale na ubytovateli (pokuta teoreticky až do výše 50.000 Kč - § 156).

Pokud je cizinci ze strany cizinecké policie předhozeno, že nesplnil povinnost hlásit místo pobytu, může cizinec tvrdit, že tuto povinnost splnil u svého ubytovatel, popř. u

svých ubytovatelů a že již nenese odpovědnost za to, že ubytovatelé svou povinnost nesplnili.

7.2. Povinnosti cizinců stanovené v § 103

Občané EU a jejich rodinní příslušníci musí dále plnit zejména tyto povinnosti (§ 103):

- a) hlásit změnu příjmení, osobního stavu, údajů v cestovním dokladu a v jiných pobytových průkazech vydaných Českou republikou (viz 4.3). Občané EU a jejich rodinní příslušníci musí toto hlásit do 15 pracovních dnů, ostatní cizinci do 3 dnů. V praxi jde především o hlášení sňatků a nových cestovních dokladů
- b) neprodleně hlásit ztrátu cestovního dokladu (tedy i cestovního pasu cizího státu)
- c) povinnosti ve vztahu k dokladům vydaným dle cizineckého zákona (všechny pobytové průkazy a cestovní doklady; nikoli cestovní doklad vydaný domovským státem cizince), zejména chránit před porušením, v případě ztráty či poškození nahlásit do 3 dnů, odevzdat 3 dny před skončením pobytu
- d) požádat o prodloužení doby platnosti pobytových průkazů
- e) podrobit se a spolupracovat při zákrocích policie, tj. např. nevyhýbat se pobytovým a hraničním kontrolám, kdykoli prokázat svou totožnost, podrobit se v odvodněných případech lékařské kontrole a někdy též strpět snímání otisků prstů
- f) prokázat při pobytové kontrole, že je zajištěna úhrada nákladů zdravotní péče

5.3. Sankce

Sankcemi za přestupky cizinců je kromě jiných sankcí (např. vyhoštění) pokuta (§ 157).

Pokutou až 10.000 Kč jsou trestány nejzávažnější přestupky jako překročení hranic mimo hraniční přechod či padělání cestovních dokladů.

Pokuta až 5.000 Kč může být uložena za neohlášení ztráty cestovních dokladů, za úmyslné poškození cestovního dokladu anebo za prokázání se neplatným nebo k nečitelnosti poškozeným cestovním dokladem. Stejná sankce je i za nelegální pobyt (např. vyhoštěný občan EU, který by jinak mohl být odsouzen za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí).

Za nesplnění ostatních povinností může být pokuta až 3.000 Kč.

V blokovém řízení (tedy na ulici bez řádného projednání přestupku) může být uložena pokuta max. do výše 3.000 Kč.

Souběžně s pokutou může být cizinci i odepřen či ukončen pobyt v ČR (viz kapitola 6).